

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Економіко-гуманітарний факультет

Кафедра мовної підготовки

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри мовної підготовки

_____ / Кабанець М.М. /

“ ” _____ 2024 р.

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

МАГІСТРА

на тему: “Інтеграція принципів Universal Design for Learning у систему інклюзивної освіти України”

Виконав(ла) студент(ка) 2 курсу, групи АМм-23

спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова та література (англійська))
(шифр і назва спеціальності)

Каралкіна Ганна Вадимівна
(прізвище та ініціали) (підпис)

Керівник: д-р пед. наук, проф., зав. каф. мовної підготовки Кабанець М.М.

Рецензент: д-р пед. наук, проф., проф. каф. романо-германської філології
Луганського національного університету ім. Т. Шевченка Шехавцова С.О.

*Засвідчую, що в цій випускній
кваліфікаційній роботі немає запозичень
з праць інших авторів без відповідних
посилань.*

Студент _____
(підпис)

Дрогобич – 2024 р.

Факультет Економіко-гуманітарний

Кафедра мовної підготовки

Освітній ступінь 014 Середня освіта

Спеціальність 014.021 Середня освіта Англійська мова та зарубіжна література

Освітня програма 014.021 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська))

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри

_____ /Марина КАБАНЕЦЬ/

“ _____ ” _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ

НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТА

Каралкіної Ганни Вадимівни

1. Тема роботи «Інтеграція принципів Universal Design for Learning у систему інклюзивної освіти України»

Керівник роботи:

д-р пед.н., проф., зав. кафедри мовної підготовки Кабанець М.М.

затверджені наказом від 17 жовтня 2024 року № 493

2. Строк подання студентом роботи – 01.12.2024 р.

7. Дата видачі завдання 10.09.2024.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назви етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Ознайомлення з методичними рекомендаціями до виконання випускних кваліфікаційних робіт та основними вимогами до них.	09.09.2024-15.09.2024	виконано
2	Затвердження теми роботи.	23.09.2024-25.09.2024	виконано
3	Складання і погодження плану роботи.	30.09.2024	виконано

4	Виконання роботи та написання тексту.	17.11.2024	виконано
5	Подання роботи на перевірку керівнику.	20.11.2024	виконано
6	Редагування тексту роботи відповідно до зауважень та рекомендацій керівника. Оформлення остаточного тексту роботи та списку джерел.	01.12.2024	виконано
7	Перевірка роботи на академічний плагіат.	05.12.2024- 10.12.2024	виконано
8	Попередній захист роботи на засіданні випускової кафедри.	12.12.2024	виконано
9	Публічний захист випускної кваліфікаційної роботи на засіданні екзаменаційної комісії.	27.12.2024	виконано

Студент

Ганна КАРАЛКІНА

Керівник роботи д-р пед.н., проф.

Марина КАБАНЕЦЬ

АНОТАЦІЯ

Розвиток українського суспільства призвів до того, що здебільше важливим стає захист громадян країни, особливо представників вразливих категорій, які потребують більшої уваги.

Магістерська робота присвячена проблемі інтеграції дітей з особливими потребами в звичайне освітнє середовище за допомогою стратегії “Універсальний дизайн навчання” (УДН), принципи якої є важливим інструментом для створення інклюзивного, ефективного та цікавого освітнього середовища.

У роботі висвітлено історію розвитку інклюзивної освіти, розкрито сутність поняття УДН та його принципи, проаналізовано досвід розвинених країн, зокрема США, Німеччини та Бельгії.

Було виявлено, що навчальне середовище має бути гнучким та доступним для всіх учнів. Визначено зв'язок між принципами УДН та світовим технологічним прогресом.

Розроблено рекомендації щодо впровадження універсального дизайну навчання в інклюзивне освітнє середовище закладів освіти України, які можуть бути використані вчителями, асистентами вчителів інклюзивних класів, науковцями та батьками дітей з особливими потребами. Вони також допоможуть вчителю підготувати всіх учнів до динамічного майбутнього, виховати людей, спроможних встояти перед новими суспільними та моральними викликами.

Ключові слова: інклюзія, архітектура, універсальний дизайн навчання, традиційний, індивідуальний та УДН підходи, варіативність навчальної діяльності, цикл УДН, розумне пристосування, дитина з особливими освітніми потребами, інвалідність, спеціальна освіта, диференційоване навчання, принципи УДН, рамки УДН, ментальні карти, адаптація, модифікація, об'єднання, розширення, урізноманітнення, вилучення, варіативність, мінливість.

ABSTRACT

The development of Ukrainian society has led to the fact that the protection of the country's citizens, especially those from vulnerable groups, who require more attention, is becoming increasingly important.

The master's thesis is devoted to the problem of integrating children with special needs into the regular educational environment using the Universal Design for Learning (UDL) strategy, the principles of which are an important tool for creating an inclusive, effective and interesting educational environment.

The paper highlights the history of the development of inclusive education, reveals the essence of the concept of UDL and its principles, analyses the experience of developed countries, in particular the USA, Germany and Belgium.

It was established that the learning environment should be flexible and accessible to all students. The relationship between the principles of UDL and global technological progress is determined.

Recommendations for the implementation of universal design for learning in the inclusive educational environment of Ukrainian educational institutions have been developed, which can be used by teachers, assistant teachers of inclusive classes, researchers and parents of children with special needs. They will also help teachers to prepare all students for a dynamic future, to educate people who are able to withstand new social and moral challenges.

Keywords: inclusion, architecture, universal design of learning, traditional, individual and UDL approaches, variability of learning activities, UDL cycle, reasonable adjustment, child with special educational needs, disability, special education, differentiated learning, principles of UDL, UDL framework, mental maps, adaptation, modification, integration, expansion, diversification, withdrawal, variability.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. РОЗУМІННЯ МОДЕЛІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	11
1.1. Сутність, завдання та принципи інклюзивної освіти	11
1.2. Міжнародні механізми забезпечення всебічної підтримки інклюзивної освіти	16
Висновки до розділу 1	20
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ UNIVERSAL DESIGN FOR LEARNING В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ	23
2.1. Сутність поняття «універсальний дизайн навчання» у науковій літературі	23
2.2. Керівні принципи універсального дизайну навчання	30
Висновки до розділу 2	54
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ	56
3.1 Реалізація принципів універсального дизайну навчання в освітніх закладах США	56
3.2 «Розумне пристосування», його зв'язок з універсальним дизайном і доступністю до навчання	65
3.3 Рекомендації вчителям інклюзивних закладів освіти щодо застосування принципів універсального дизайну	68
Висновки до розділу 3	82
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87
ДОДАТКИ	92

ВСТУП

Беззаперечним є факт, що формування особистості людини починається з перших днів її життя. Від народження кожному громадянину України автоматично надають рівні права та обов'язки. До таких прав належить право на життя, освіту, рівність, вільний розвиток особистості, безкоштовну медичну допомогу, повагу гідності, працю, вибір професії та ін. Для їхньої реалізації є необхідним врахування різноманітності верств та потреб населення.

Цивілізоване суспільство розуміє, що активне та продуктивне залучення населення в розвиток країни підвищує рівень якості її життя. Кожна людина має свій внутрішній потенціал, реалізація якого є в інтересах країни та суспільства в цілому. Усвідомлення, що ми всі маємо рівні права, але різні потреби, допомагає впроваджувати принцип інклюзивності у багатьох сферах. Інклюзивна освіта є однією з них. Вона дає можливості для самореалізації в бажаній професії кожної дитини у майбутньому.

Науковий діяч Порошенко М. А. зазначає: «Ні для кого не секрет, що освіта визначає рівень розвитку держави. Інклюзивна ж освіта визначає рівень розвитку суспільства, в якому ми живемо. А це – рівень підтримки один одного, рівень гуманності і толерантності у ставленні до «не таких, як ти сам». [11]. З цього випливає, що дотримання принципів інклюзивної освіти має перед собою на меті переорієнтацію свідомості суспільства та громадських установ, толерантну взаємодію з усіма члена суспільства, повагу до особливостей кожного та уникнення дискримінації.

В Україні, починаючи з 2001 року, коли створили «Проект для соціальної адаптації та інтеграції у соціум дітей з особливими потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх закладах», питання інклюзивної освіти набуває все більшої актуальності. У період із 2017 року почалося активне реформування за часи незалежності. Як наслідок, за статистикою, кількість учнів з особливими освітніми проблемами за партами українських загальноосвітніх шкіл збільшилась із 3 тисяч до 15 тисяч.

У наступні роки, із початком пандемії COVID-19, майже 1,6 мільярда учнів у понад 190 країнах світу, на всіх континентах, глобально зіткнулися перед обличчям освітніх труднощів. А вже після 24 лютого 2022 року, із початком повномасштабної війни, коли життя українців поділилось на «до» та «після», питання інклюзивної освіти стало одним із найактуальніших. Кількість уражених категорій населення збільшилась, та як наслідок, збільшилась кількість дітей з особливими освітніми потребами. У суспільстві розповсюдилось розуміння, що не тільки фізичні вади можуть стати причиною особливих потреб.

Таким чином оголилися проблеми доступності та якості освіти для учнів із інвалідністю, примусово переміщених осіб, тих, хто живе в бідних або сільських районах, перебуває на тимчасово окупованих територіях, опинився у складних життєвих обставинах тощо. Такі діти виявилися найбільш уразливими перед викликами сьогодення.

Із переходом на дистанційний формат навчання, стало зрозумілим, що навчання вже ніколи не буде таким, яким було раніше. Батьки, вчителі та учні, зіткнулись з новим рядом труднощів, а усталені традиційні рішення виявились недієвими перед такими викликами.

На сьогодні існує певна теоретична база з питання інтеграції дітей з особливими потребами в загальноосвітні заклади, їхньої реабілітації та соціалізації відповідно до суспільних норм. Серед вітчизняних дослідників, які займаються цією проблемою, можна виділити таких науковців, як А. Колупаєва, В. Бондар, В. Ляшенко, Т. Євтухова, І. Іванова, А. Шевчук, О. Столярченко, О. Савченко та інших.

Слід зазначити, що в сучасній юридичній літературі питання права на освіту не є новими і добре вивченими та висвітленими. Зокрема, В. Копейчиков, О. Малько, М. Вітрук у своїх роботах розглянули нормативно-правову базу та зміст конституційного права на освіту; К. Волинка, В. Погорілко та М. Гуренко – окремі аспекти суб'єктивного права на освіту; О. Кареліна приділяє увагу впровадженню дистанційного навчання

для учнів з функціональними обмеженнями здоров'я; Т. Скорик, В. Бондар, А. Колупаєва – проблемам інклюзивної освіти; В. Журавський, І. Зязюн – проблемам інтеграції людей (дітей) з особливими потребами у всі сфери життя.

Ці вчені та багато інших активно досліджують проблеми та перспективи інклюзивної освіти, роблять внесок у її теорію та практику, а також консультують уряди та освітні організації з питань розробки політики та практики інклюзивної освіти.

Об'єкт дослідження – процес організації інклюзивного навчання в закладах освіти України.

Предмет дослідження – інтеграція принципів універсального дизайну навчання у систему інклюзивної освіти України для підвищення якості освіти дітей з особливими освітніми потребами.

Мета роботи – проаналізувати теоретичні засади та дослідити практику використання універсального дизайну навчання в інклюзивній освіті.

Відповідно до мети дослідження було визначено основні завдання роботи:

- 1) проаналізувати сутність, завдання та принципи інклюзивної освіти;
- 2) розглянути міжнародні механізми забезпечення всебічної підтримки інклюзивної освіти;
- 3) розкрити сутність поняття «універсальний дизайн навчання» у науковій літературі;
- 4) розглянути керівні принципи універсального дизайну навчання;
- 5) визначити зв'язок універсального дизайну зі стратегіями організації навчання;
- 6) проаналізувати досвід реалізації принципів універсального дизайну для навчання в освітніх закладах США;
- 7) дослідити «розумне пристосування», його зв'язок з універсальним дизайном і доступністю до навчання;

- 8) розробити рекомендації вчителям інклюзивних закладів освіти щодо застосування принципів універсального дизайну.

Для виконання роботи було застосовано теоретичні методи дослідження: аналіз, синтез, дедукція, індукція, систематизація, узагальнення та зіставлення психолого-педагогічних даних за темою дослідження. Дослідження проводилось з використанням діалектичного підходу до вивчення сучасного стану державної системи соціальної підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

Теоретично-інформаційну базу магістерської роботи складають наукові публікації Кейті Новак, Ендрю Ина, Дафни Колер та ін.; юридичні документи, зокрема накази Міністерства освіти та науки, Конвенція з прав людини; аналітичні та статистичні матеріали.

Практичне значення полягає у впровадженні розроблених висновків та матеріалів у навчально-виховний процес для підвищення іншомовної компетентності школярів на уроках англійської мови.

Магістерська робота складається з 86 сторінок основного тексту, 44 літературних джерел та додатків на 4 сторінках.

РОЗДІЛ 1

РОЗУМІННЯ МОДЕЛІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

1.1. Сутність, завдання та принципи інклюзивної освіти

Станом на початок 2022 року в Україні проживало 7 348 531 дітей віком від народження до 18 років, що складало 17,9% від загальної чисельності постійного населення України.

У свою чергу, на офіційному сайті Міністерства освіти і науки (МОН) України опублікована статистика щодо інклюзивного навчання станом на 01.12.2023:

- кількість інклюзивних груп закладів дошкільної освіти - 6158, в них вихованців з особливими освітніми потребами – 11285,
- кількість інклюзивних класів закладів загальної середньої освіти – 29321, в них учнів з особливими освітніми потребами – 40354,
- кількість спеціальних класів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) – 807, в них учнів з особливими освітніми потребами – 7044.

За висвітленою таблицею (табл. 1) від МОН стає більш зрозумілий факт, що за останні 5 років кількість учнів з особливими освітніми потребами (ООП) в інклюзивних класах закладів загальної середньої освіти збільшилась більш ніж удвічі. [17]

Навчальний рік	Кількість учнів з ООП	Кількість інклюзивних класів
2019/2020	18643	13497
2020/2021	25078	18681
2021/2022	32686	23216
2022/2023	33861	24995

2023/2024 (оперативна інформація)	40354	29321
---	-------	-------

Табл.1 Статистика щодо інклюзивного навчання станом на 01.12.2023

За більш актуальними даними, заступниця міністра освіти та науки України з питань дошкільної та інклюзивної освіти Євгенія Смірнова повідомляє, що станом на початок 2024 року в Україні працюють 286 спеціальних закладів загальної середньої освіти, у яких навчаються 34 010 учнів, що свідчить про те, що актуальність питання інклюзивної освіти стрімко зростає з кожним роком [19].

Для того, щоб повноцінно розкрити питання інклюзії, доцільним є почати з аналізу наукової літератури та нормативної бази, та дізнатись, як вчені визначають дане поняття.

Дефектологічний словник ідентифікує поняття «інклюзія» (англ. inclusion – включення; франц. inclusive – той, хто включає в себе; лат. include – заключає, включає) як процес активного включення в суспільні стосунки усіх громадян, незалежно від їхніх фізичних, культурних, мовних, національних та інших особливостей [2]. Дане визначення дає підґрунтя до ідеї взаємного пристосування не тільки дитини з особливими освітніми потребами до суспільства, а й навпаки. Тобто, соціум має активно залучати таких осіб до різноманітних сфер діяльності освіти. Інклюзивна освіта передбачає у собі не тільки адаптацію учнів до школи, але й адаптацію закладу загальної середньої освіти до потреб дітей.

Розповсюдженою проблемою інклюзії є відсутність розуміння у населення глибини даного терміну. Так, більшість людей вважає, що інклюзивна освіта пов'язана тільки з інвалідністю, що насамперед є некоректним. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» визначає інвалідність як «міру втрати здоров'я у зв'язку із захворюванням, травмою (її наслідками) або вродженими вадами, що при взаємодії із

зовнішнім середовищем може призводити до обмеження життєдіяльності особи, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист...». [14]

Конвенція про права осіб з інвалідністю уточнює, щодо осіб з інвалідністю належать особи зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями, які при взаємодії з різними бар'єрами можуть заважати їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими. [8]

Однак, поняття «людини з особливими освітніми потребами» є набагато ширшим, ніж «людини з інвалідністю». Це означає, що навіть при відсутності інвалідності, людина може мати ООП. За Законом України «Про освіту» особа з особливими освітніми потребами – «особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту». [13]

На Всесвітній конференції ЮНЕСКО у 1994 році вперше було введено термін «інклюзивна освіта» у Саламанській декларації. У цьому документі наголошують на базових вимогах, щодо реалізації інклюзії. До них входять наступні принципи:

- кожна дитина має основне право на освіту і повинна мати можливість отримувати і підтримувати прийнятний рівень знань;
- кожна дитина має унікальні особливості, інтереси, здібності та навчальні потреби;
- варто розробляти систему освіти та впроваджувати освітні програми таким чином, щоб брати до уваги широке різноманіття цих характеристик та потреб;
- особи, які мають особливі освітні потреби, повинні мати доступ до навчання у звичайних школах, які зобов'язані створити їм умови на

основі педагогічних методів, орієнтованих перш за все на дітей з метою задоволення цих потреб;

- звичайні школи з такою інклюзивною орієнтацією є найбільш ефективними засобами боротьби із дискримінаційним ставленням, створення привітної атмосфери в громадах, побудови інклюзивного суспільства і забезпечення освіти для всіх; крім того, вони забезпечують ефективну освіту для більшості дітей та підвищують ефективність, а також ефективність витрат усієї системи освіти.[15]

Мета інклюзивної освіти полягає у розробці широкого спектра стратегій для гнучкості подання навчальних послуг усім здобувачам освіти. Тобто, треба не робити всіх однаковими, а побудувати універсальну систему освіти, яка зможе підходити кожному. Про це нам каже Наказ МОН «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання»: «Інклюзивне навчання - це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей». [12]

Дослідники зазвичай визначають поняття «інклюзивна освіта» як систему освіти, яка прагне забезпечити рівні можливості для навчання всім дітям, включаючи тих, хто має особливі освітні потреби, у загальних освітніх закладах.

А. Колупаєва, Н. Софій, Ю. Найда вважають, що «Інклюзія – процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціальному житті.» У свою чергу інклюзивну освіту вони визначають як «систему освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу.» [5, 16 с.10].

Не слід плутати поняття «спеціальної освіти» та «інклюзивної освіти». Головна різниця даних напрямків у ступені залученості дітей в колектив. Зазвичай під час здобуття спеціальної освіти діти навчаються окремо від інших або на індивідуальній формі. Обидва шляхи не є традиційними підходами до навчання. Хоча, інклюзивна освіта є більш вдалою альтернативою спеціальної освіти для дітей з ООП.

Існує значна різниця між традиційним та інклюзивним підходами до навчання. Пропонуємо її розглянути на конкретних прикладах.

Ознаки традиційного навчання:

1. Діти з ООП навчаються окремо від інших або у закладах спеціальної освіти.
2. Відсутність врахування індивідуальних потреб.
3. Постановка однакової для всіх освітньої мети.
4. Наявність конкретних термінів для засвоєння певної теми.
5. Відсутність особистісного підходу щодо оцінювання навчальних досягнень.
6. Результати навчання оцінюються відповідно до загального освітнього плану.
7. Успіх досягнень визначається за результатами інших досягнень, а не особистих.
8. Батьки беруть пасивну участь та майже не залучені в освітній процес.

Ознаки інклюзивного навчання:

1. Діти з ООП навчаються разом з іншими учнями та активно залучені у навчальний процес. Мають підтримку та додаткову психолого-педагогічну допомогу з боку вчителя та його помічника.
2. Освітній процес будується на основі врахування потреб учнів.
3. Освітні цілі враховують потреби дитини.
4. Кожний учень має індивідуальну програму розвитку.
5. Адаптована система оцінювання.

6. Показником успішності навчання є особисті перемоги дитини.
7. Результативність навчання визначається виключно у порівнянні особистого рівня знань самого учня в минулому та на момент засвоєння теми.
8. Батьки залучені в освітній процес та мають певні обов'язки.

Отже, інклюзивна освіта передбачає надання додаткової підтримки в освітньому процесі дітям з особливими освітніми потребами. До таких дітей можуть належати різні групи, зокрема діти з порушеннями розвитку, діти з національних чи етнічних меншин, діти-сироти, діти з сімей біженців / внутрішньо переміщених осіб тощо.

Вчителеві не стільки важливо знати діагноз або особисті проблеми і відповідні особливі потреби дитини, скільки поставити правильно акцент на виборі відповідної методики викладання, освітнього середовища та ін., щоб забезпечити максимально комфортну адаптацію дітей в освітній процес.

1.2. Міжнародні механізми забезпечення всебічної підтримки інклюзивної освіти

Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року є базовим документом, що забезпечує права людини на міжнародному рівні. Одне із головних прав, яке закріплює даний документ – право на освіту. Стаття 26 декларації має у собі три підпункти [3]:

1. Неодмінне право кожної особи на освіту. Початковий (обов'язковий) та загальний рівні освіти мають бути безоплатними. Технічна і професійна освіта повинна бути загальнодоступною, а вища освіта повинна бути однаково доступною для всіх на основі здібностей кожного.

2. Освіта має сприяти взаєморозумінню між різними верствами населення, враховувати плюралізм думок, покращити відносини між різними релігійними та расовими групами.

3. Батьки мають право пріоритету у виборі виду освіти для своїх малолітніх дітей .

У подальшому на основі принципів Загальної декларації прав людини з метою запобігання дискримінації, було створено безліч інших нормативних документів: Конвенція про боротьбу з дискримінацією у сфері освіти (схвалена ООН 14 грудня 1960 р.) [6], Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (схвалений ООН 16 грудня 1966 р.), Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р., Всесвітня декларація про освіту для всіх (прийнята під час конференції «Освіта для всіх» у Джонт'єні у 1990 р. за участі понад 150 країн світу), Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю (затверджені 20 грудня 1993 року Генеральною Асамблеєю ООН), Копенгагенська декларація про соціальний розвиток, Дакарські рамки дій (2000 р.), Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю і Факультативний протокол до неї (2006 р.), Інчхонська декларація. Освіта – 2030: забезпечення загальної інклюзивної і справедливої освіти та навчання упродовж усього життя (2015 р.).

Слід виділити серед зазначених документів Саламанську декларацію про принципи, політику та практичну діяльність у галузі освіти осіб з особливими освітніми потребами та Рамки Дій щодо освіти осіб з ООП. У цьому документі вперше були введені наступні терміни: «інклюзивне навчання», «інклюзивна школа», «особливі освітні потреби».

Керівний принцип, на якому ґрунтуються Рамки Дій, полягає у тому, що школи повинні приймати всіх дітей, незважаючи на їх фізичні, інтелектуальні, соціальні, емоційні, мовленнєві або інші особливості. До них належать діти з ООП, безпритульні та діти, які працюють, діти з віддалених районів або вихідців із кочового населення, діти, які належать до мовних, етнічних або культурних меншин та діти інших, менш сприятливих або

маргіналізованих районів чи груп населення. У зв'язку з цими особливостями, шкільні системи стикаються з цілою низкою різних проблем. Згідно з Рамками, термін «особливі освітні потреби» стосується усіх таких дітей та молоді, потреби яких залежать від різних видів особливих освітніх потреб або труднощів, пов'язаних з навчанням. Багато дітей стикаються із труднощами у навчанні. Отже, мають спеціальні освітні потреби на деяких етапах свого навчання у школі. Школам варто шукати шляхи успішного навчання всіх дітей, включаючи дітей, у яких є серйозні порушення розвитку та інвалідність. [15]

Не останнє значення має «Конвенція про права дитини», у якій держави-учасниці визнають, що неповноцінна в розумовому або фізичному відношенні дитина має вести повноцінне і достойне життя в умовах, які забезпечують її гідність, сприяють почуттю впевненості в собі і полегшують її активну участь у житті суспільства. [7]

З вищезазначеного ми робимо висновок, що протягом останнього століття відбулось активне реформування у сфері спеціальної освіти. Пропонуємо розібрати конкретні приклади впровадження інклюзії на прикладах окремих країн.

Інклюзивна освіта у США базується на основі закону IDEA (Individuals with Disabilities Education Improvement Act), прийнятого у 1990 році. Особливістю цього закону є те, що в ньому вперше відбулась на законодавчому рівні заміна терміну «дитина з інвалідністю» на «дитина з особливими освітніми потребами». Закон включає у собі шість фундаментальних принципів інклюзивної освіти [39]:

1. Безкоштовне навчання для дітей з ООП;
2. Належна оцінка ООП дитини;
3. Навчання на основі індивідуального плану учня;
4. Реалізація потреб та створення особливих умов для залучення дітей в освітній процес;
5. Активна участь батьків у навчанні;

6. Процесуальні гарантії навчання.

Цікавим є факт, що для Сполучених Штатів не є характерним наявність спеціальних шкіл. Тож, діти з особливими освітніми потребами навчаються разом з іншими у звичайних загальноосвітніх закладах. Протягом навчання Центр технічної допомоги і збору інформації про дітей з ООП ретельно відстежує прогрес кожного учня. Також, адміністрація шкільного округу відповідає на законодавчому рівні за якість освіти таких учнів, підготовку до подальшого життя та працевлаштування до досягнення дитиною 22 років.

У Федеративній Республіці Німеччині децентралізована системи освіти: освітою керує не міністерство, як в Україні, а окремі федеральні землі. Питання змісту навчально-методичних програм, критеріїв та якості оцінювання, кількість та спеціалізація закладів вирішуються на місцевому рівні. Крім того, відповідно до закону ФРН, усі школи країни мають бути інклюзивними [4].

У традиційному німецькому класі в середньому навчається до 25 учнів, серед яких 3-4 учні мають легкі порушення розвитку, і хоча б одна дитина із важким порушенням. Тривалість уроку в інклюзивному класі до 1,5 години. Враховуючи, довжину уроку, протягом кожних 10-20 хвилин відбувається зміна діяльності.

Класні кімнати архітектурно підлаштовані під потреби учнів, наявні зони для відпочинку. В освітній процес активно впроваджують позанавчальні активності, такі як подорожі в кінці року. Тривалість мандрівки – від одного до двох тижнів.

У Королівстві Бельгії існує 8 типів спеціальних закладів для дітей з особливими освітніми потребами:

- з легким ступенем інтелектуального порушення;
- із середнім та важким ступенем інтелектуального порушення;
- з емоційним порушенням та розладами поведінки;
- з порушенням зору;
- з порушенням слуху;

- із соматичними захворюваннями;
- з фізичними розладами;
- із труднощами у навчанні.

Психолого-медико соціальні центри в Бельгії несуть відповідальність за якісне визначення потреб особливої дітей та їх розподіл у відповідні спеціальні заклади. Центри пропонують на вибір 1 з форм інклюзивної освіти:

- повна інклюзія (діти навчаються у закладах ЗСО із супроводом фахівців психолого-медико соціальних центрів);
- часткова інклюзія (основні шкільні предмети діти вивчають у закладах ЗСО, а додаткові – у спеціальних освітніх закладах);
- періодична інклюзія (діти навчаються у загальноосвітніх закладах за індивідуальним графіком).

Важливу роль відіграють спеціальні педагоги, які працюють з дитиною як окремо поза стінами школи, так і в співробітництві із освітнім закладом. Вони консультують батьків та педагогів, а також безпосередньо контактують з дитиною. Таким чином, усувається сегрегація між дітьми та освітніми закладами.

Враховуючи вище перераховані факти, ми прийшли до висновку, що система інклюзивної освіти була значно розвинена та покращена за останнє століття. Була впроваджена значна кількість реформ та нормативних документів, які працюють на усунення сегрегації та дискримінації серед різних типів закладів освіти. Ідея рівноправності та інтеграції усіх учасників освітнього процесу стала фундаментальною.

Висновки до розділу 1

Перший розділ дослідження розкриває розуміння моделі інклюзивної освіти в Україні. Нами було проаналізовано сутність, завдання та принципи інклюзивної освіти. На першому етапі, під час вивчення наукової літератури та

нормативних документів ми знайшли визначення терміну «інклюзивна освіта». МОН визначає інклюзивне навчання, як комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей. Також, було визначено, що людина з особливими потребами не завжди є людиною з інвалідністю. Так, до категорії «людина з ООП» можуть відносити такі групи, як: діти з порушеннями розвитку, діти з національних чи етнічних меншин, діти-сироти, діти з сімей біженців тощо.

Крім цього, нами був розглянуто міжнародні механізми забезпечення всебічної підтримки інклюзивної освіти. Ми дослідили закордонний досвід впровадження інклюзивної освіти у закладах загальної середньої освіти США, Німеччини та Бельгії. Виявилось, що Загальна Декларація прав людини стала базовим документом для всіх країн, який дає усім рівне право на освіту та диктує основні правила-вимоги. Вона побудована на трьох головних принципах: вседоступна безоплатна освіта для кожного, врахування мінливості та різноманітності населення, надання права вибору батькам стосовно стратегії освіти для своїх дітей. На основі декларації, у подальшому була створена безліч документів, які її уточнюють та доповнюють.

Не менш важливим документом в історії інклюзивної освіти є Саламанська Декларація. У ній вперше вводяться поняття «інклюзивне навчання», «інклюзивна школа», «особливі освітні потреби». Декларація несе у собі Рамки Дій стосовно осіб з особливими освітніми потребами. Фундаментальний принцип Рамок полягає у тому, що незалежно від фізичних, матеріальних чи ментальних потреб дитини, школа зобов'язана надати їй доступ до освіти.

Згідно з «Конвенцією про права дитини», людина, яка має певні фізичні або розумові обмеження, має право на рівні з усіма прожити гідне повноцінне життя та вести соціально-активний образ життя.

Протягом останнього століття у світі все більше уваги приділяється розвитку інклюзивної освіти. Це проявляється в широкій нормативній базі та у глобальних змінах у сфері навчання. На сьогоднішній день принципи інклюзивної освіти широко розповсюджується серед передових країн світу.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ UNIVERSAL DESIGN FOR LEARNING В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ

2.1. Сутність поняття «універсальний дизайн навчання» у науковій літературі

Ідея універсального дизайну навчання почала зароджуватись ще у 1970 році, коли видатний архітектор Майкл Біднер припустив ідею, що потенціал кожної людини може бути збільшений, якщо прибрати зайві ментальні та фізичні бар'єри. Пізніше цю ідею продовжив інший американський архітектор – Рон Мейс. Він з дитинства був хворий на поліомієліт, тож розумів важливість змін в сфері інклюзії. Він, у співробітництві з дизайнерами, інженерами та архітекторами запропонував універсальний дизайн, який надає усім рівний доступ до усіх благ.

Рональд Мейс бачить універсальний дизайн як «дизайн, який можуть використовувати всі люди максимально можливою мірою без необхідності адаптації або спеціального дизайну». [1] Головним зауваженням у визначенні вченого є те, що люди мають усвідомлювати відсутність абсолютної універсальності в реальному житті. Завжди будуть люди, які не зможуть користуватись певним предметом, як би добре він не був обладнаним. Таким чином, вчений наголошує на усуненні штучних бар'єрів у місцях, де їх можна уникнути шляхом універсального проектування середовища.

Насамперед, можна виділити досить багато соціальних груп, які потребують універсального дизайну в реальному житті. До них відносяться :

- батьки із малолітніми дітьми;
- школярі;
- пацієнти у лікарнях;
- діти до 7 років;

- люди похилого віку;

- люди з інвалідністю;
- вагітні жінки;
- люди з надмірною масою тіла;
- люди низького чи високого зросту;
- будь-яка людина, якщо в певний проміжок часу вона менш уважна чи мобільна;
- педагоги з інвалідністю;
- представники громадських організацій, які опікують осіб з ООП;
- представники публічної влади. [1 с. 106-107]

Таким чином, не зважаючи, на вік, стать, професію чи інші категорії самоідентифікації, людина може мати особливі потреби. Не слід забувати, що в певний період часу кожен з нас може стати тією людиною.

Тодд Роуз (Гарвардський вчений, спікер каналу TED, керівник Laboratory for the Science of the Individual – організації, яка просуває принципи індивідуалізації на роботі, у навчанні та суспільстві) коментує свою думку стосовно універсального дизайну в своїй роботі «The End of Average» [40]. Із самого початку він описує ситуацію в Сполучених Штатах у 1952 році, коли збройні повітряні сили розв'язували нестандартне питання. Вони мали найкращих пілотів та добре оснащені літаки, але результати роботи були все одно поганими. Пілоти не могли керувати літаками з реактивними двигунами. Це викликало величезне обурення серед вчених.

Спочатку шукали корінь проблеми у пілотах, потім у літаках, після цього в інструкторах, які навчали пілотів. У решті решт причину несподівано виявили в кабіні. Як виявилось, що навіть наднові технології у літаку можуть бути абсолютно марними, якщо вони недоступні у найважливіші моменти. Тобто, успіх пілота залежить від того, наскільки комфортно себе почуває пілот у кабіні. Вона має підходити кожному пілоту.

Пілоти – чоловіки різного зросту та статури. Як можна спроектувати модель кабіни, яка буде зручною для всіх? Тоді, вирішили побудувати літак для середньостатичного пілота. З першого погляду це рішення здавалося

ефективним. Коли, наприклад, ми створюємо кабін, орієнтуючись на середній зріст, це здається логічно і має спрацювати. На практиці це виявилось абсолютно не правильно.

У 1950-х роках лейтенант Гілберт С. Деніелс здійснив наукове дослідження. Він проаналізував дані замірів 4063 пілотів за 10 критеріями: зріст, плечі, грудна клітина, талія, стегна, ноги, тулуб, шия, сідниці, розмах. Після цього винайшов ідеальні показники середньої людини. Як виявилось жодна з чотирьох тисяч людей не відповідає цим параметрам. Замість цього лейтенант виявив, що кожний пілот має індивідуальний профіль за різними характеристиками. Це може означати, що навіть будучи найвищим пілотом, його вага може бути не найбільшою. Тобто, створюючи кабін для «середньостатичного пілота», її не створюють ні для кого. Вона не буде нікому підходити. Таким чином, Гілберт С. Деніелс спростував теорію «середнього пілота».

З того моменту Повітряними силами США було прийнято рішення заборонити «середнє». Вони відмовились закупляти винищувачі, які спроектовані за замірами середньостатичного неіснуючого пілота. З'явилися перші замовлення на універсальний дизайн кабін. Це означає, що одна й та сама кабіна однаково підходить як найвищому пілоту, так і найнижчому.

Тодд Роуз у своєму виступі робить цікаву аналогію між винищувачами та шкільними партами [41]. Школи у США добре фінансуються, але з кожним роком результативність навчання зменшується. Тодд наводить дані, за якими кожний рік приблизно мільйон учнів кидає навчання. Серед цих учнів є 4 % інтелектуально обдарованих дітей. Це є гігантською втратою для країни у перспективі.

Вчений пояснює, що у сфері освіти корінь проблеми набагато глибше, ніж просто універсальне проектування фізичного простору. Проблема у побудові самої системи. Вона повністю розрахована для середньостатичного учня.

Студенти відрізняються один від одного за різними показниками. Можна взяти за приклад наступні показники: пам'ять, зацікавленість, увага, сприйняття, словниковий запас, кругозір. У всіх досліджуваних будуть різні показники за відповідними критеріями, а також є свої сильні та слабкі сторони. Враховуючи, те, що кожний учень, як пілот, має нерівний профіль навчання за різними показниками, то існуюча система навчання взагалі не підходить нікому.

Спроекована під середнього учня система не може сприяти розвитку індивідуальних рис особистості. Це руйнує творчі здібності з декількох причин. По-перше, деякі учні дуже розвинені у певній області, але у зв'язку з рамками, не можуть повноцінно проявити себе та перестають навчатись. По-друге, акцентуючи увагу лише на слабких сторонах учня, важко помітити сильні сторони. Набагато ефективніше розвивати особистісні переваги.

Загалом, вчені визначають універсальний дизайн у навчанні як підхід, що забезпечує філософську основу для розробки широкого спектру навчальних продуктів та навколишнього середовища з урахуванням потреб усіх учнів/студентів із самого початку. Це стосується всіх аспектів навчання: програми, навчального плану, оцінювання знань, викладання, шкільного дизайну, бібліотеки, спортивних майданчиків, гуртожитків, веб-сайту, інструкцій тощо [16].

При цьому, дослідниця Кейті Новак, наголошує, що слід відрізнити два окремих поняття «диференційоване навчання» та «універсальний дизайн навчання». Вони можуть доповнювати один одне, але є абсолютно різними. Кейті Новак – дослідниця та педагог-практик з США, PhD у галузі освітніх наук, викладач із 22-річним досвідом роботи, всесвітньо відомий консультант у сфері освіти. Вона розробляє та проводить семінари на національному та міжнародних рівнях. Особливу увагу у своїй роботі Кейті Новак приділяє саме інклюзивній освіті та універсальному дизайну навчання [26].

Кейті порівнює універсальний дизайн навчання із приготуванням званої

господар має передбачити можливі смаки гостей, який він може навіть не знати. У такому випадку неможливо вгадати улюблену їжу, але можливо передбачити варіативність. Уявимо, що деякі з гостей не переносять лактозу, вегани, вегетаріанці, чи люди, які мають свої культурні особливості, що впливають на харчування. У такому випадку подати на стіл для всіх одне блюдо є грубою помилкою.

При використанні універсальної моделі важливо врахувати наявність різних варіацій для кожного. Накриваючи стіл на вечірку, краще зробити фуршет. Так само відбувається під час навчання. Замість того, щоб подати одну модель для всіх, вчитель може прийняти мінливість учнів та передбачити наперед можливі перешкоди. Таким чином, під час проектування уроку, має бути враховано, те, що деякі учні мають мовні проблеми або проблеми із сприйняттям, інші навпаки потребують ускладнених задач.

Вчитель може створити набір відповідних інструментів, якщо поставить чітку мету та гнучкі засоби. Диференційоване навчання, в свою чергу, має на увазі налаштування під інтереси конкретної групи учнів. Це непоганий засіб додаткової підтримки, але може бути доволі складною стратегією для вчителя. Диференційоване навчання передбачає довгу та складну підготовку, потребує значних ресурсів з боку вчителя. Це може призвести до професійного вигорання вчителя. Замість диференційованого навчання, зручніше на практиці виявити можливі потреби та перешкоди, організувати «шведський стіл» для учнів та дати можливість дітям самостійно диференціюватись та обирати.

Конвенція ООН про права людей з інвалідністю, ратифікована Україною 16.12.2009, пояснює універсальний дизайн навчання як дизайн предметів, середовища, програм та послуг, покликаний зробити їх максимально придатними для використання всіх людей без необхідності адаптації чи спеціального дизайну. Універсальний Дизайн не виключає допоміжних пристроїв для конкретних груп людей з інвалідністю, де це необхідно.

Універсальний дизайн навчання базується на основі підходів, щодо множинності вибору. Тім Лорман описує дані підходи наступним чином [9, с. 145]:

1. Множинні (гнучкі) способи представлення матеріалу (представлення інформації в різних форматах та через різні засоби: пояснення вчителя, колективне обговорення, відмінні навчальні завдання, акцент роблять на візуальному, аудіальному і кінестетичному способі сприйняття);

2. Множинні способи представлення результату (учні мають можливість демонструвати отримані знання та засвоєнні уміння та навички у зручному для них форматі. Вчитель оцінює за допомогою різних методів чи способів, окрім традиційних письмових контрольних чи тестів: вербальні або невербальні презентації);

3. Множинні способи залучення (участі). Вчитель враховує особливості кожного учня, його слабкі та сильні сторони, індивідуальні потреби, тип навчання, здібності та інтереси.

Виходячи з цього, виділяють певні особливості застосування універсального дизайну в освіті:

- Побудова такої філософії освіти, в якій враховуються потреби усіх користувачів, для побудови відповідного середовища;
- Підтримка усіх учнів ЗЗСО;
- Зміна стереотипів та підходів до навчання;
- Гнучкість та пошук альтернативних рішень;
- Усвідомлення права кожної дитини на освіту;
- Зміна не учня, а освітнього середовища;
- Здійснення міждисциплінарного підходу;
- Застосування різних навчальних програм, методик та систем оцінювання, враховуючи різні потреби учнів;
- Активна розробка учителями, адміністрацією школи та фахівцями стратегій, щодо покращення інтеграції нових навчальних методик та технологій.

Універсальний дизайн навчання передбачає у собі інтерпретацію вчителем освітнього процесу та середовища відповідно до освітніх потреб учнів. Для цього доцільно використати наступні інструменти: адаптація та модифікація.

Адаптація включає в собі стратегії, які допомагають дитині з ООП засвоювати однаковий обсяг знань з однокласники в інклюзивному класі, при цьому не змінюючи зміст, сутність та очікування результату навчання. Проте, модифікація навчання змінює зміст предмету, навчальної програми та, відповідно, рівень знань і навичок, які дитина повинна засвоїти під час навчання. Також під час модифікації може змінюватись період засвоєння матеріалу, форми представлення завдань та результатів, та оцінювання.

Модифікація навчальних програм керується наступними основними принципами: об'єднання, розширення, урізноманітнення, вилучення.

Об'єднання передбачає інтеграцію навчальних програм або планів в один предмет. Можлива часткова інтеграція на рівні обраних тем.

Розширення дозволяє використовувати в освітньому процесі більшу кількість засобів, матеріалів та допоміжних прийомів: додаткові види діяльності, малюнки, посилання, вказівки, пояснення.

Урізноманітнення передбачає змішування різних технологій навчання з метою продуктивної адаптації компонентів програми. Перед тим, як вилучати певні компоненти програми, слід її урізноманітнити.

Вилучення – процес оптимізації навчального плану з метою його спрощення шляхом видалення компонентів, які діти з особливими освітніми потребами не можуть засвоїти, чи погано опановують.

Отже, розробка та проведення уроків на основі принципів універсального дизайну є сучасною стратегією навчання, яка ґрунтується на основі наявності самостійного вибору для учнів.

Модель «середнього студента» – спроба створити ідеальний образ, відповідно віку, рівню знань, здібностей та інших критеріїв. На практиці

враховуючи при цьому унікальність та індивідуальні здібності. Подібне ігнорування призводить до зменшення рівня мотивації. Така модель навчання обмежує творчість. Студенти починають відчувати, що вони ніколи не досягнуть успіху, тому що не відповідають певному стандарту. Тодд Роуз пропонує вирішити цю проблему наступним чином:

- Орієнтація на індивідуальний підхід навчання, замість «середнього студента»;
- Використання різних методів, відповідно до індивідуальних потреб учня;
- Замість спроби виправити слабкі сторони учня, зробити акцент на сильних сторонах;
- Стимуляція творчого мислення та прагнення до нестандартних підходів вирішення задач.

Універсальний дизайн навчання – підхід до реалізації навчальних цілей, який мінімалізує перешкоди та надає однаковий доступ та рівні можливості до вивчення іноземної мови для освітян. У такому разі навчальний процес перестає бути обтяжливим та стає більш цікавим.

2.2. Керівні принципи універсального дизайну навчання

Щоб з'ясувати, навіщо взагалі впроваджувати принципи універсального дизайну в навчання, ми можемо звернутись до доповіді Кейті Новак [30]. Вона наголошує на тому, що головною задачею вчителя є підготувати учнів до майбутнього. Натомість вчитель готує до минулого. Готує до професій, яких вже не існує, або до застарілих технологій, які вже давно були замінені сучасними. Викладачі мають навчити дітей бути мислителями, прагнути до інновацій та підготувати до викликів.

Вчителі витрачають занадто багато часу на підготовку, розробку уроків,

ми не можемо задовольнити потреби всіх учнів. Це пояснюється різноманітністю студентів. Вони всі різні: в академічних аспектах, поведінці, соціальному спектрі, емоційності. Викладачі мають усвідомити, що єдиний підхід для всіх не працює. Існує потреба у створенні універсальних інструментів для надання учням можливості обирати самостійно способи вивчення та поширення інформації.

Кейті Новак надає чудовий приклад із власного досвіду [28]. Вона, будучи викладачем англійської, була дуже впевненою у своєму професіоналізмі. Тож, під час перевірки чергового домашнього завдання дітей – написати аналітичний твір по творчості Шекспіра – вона замислилась. Кейті перевіряла 100 версій одного й того самого есе червоною ручкою і подумала: «Яка мета цієї роботи? До чого це готує дітей? До кар'єри критика?» Можна заспокоїти себе та подумати, що до вступу закладу вищої освіти. Насправді, ні. Коли вчитель дає такі завдання, він не готує їх ні до чого, окрім того, щоб бути слухняним – не перечити та виконувати накази.

За відчуттям Кейті Новак, її сприйняття педагогіки повністю змінилось після знайомства з універсальним дизайном. Спочатку це було досить дискомфортно для неї, бо здавалось, що зникає сенс її роботи. Вона перестала бути еталоном та займати центральне місце у навчальному процесі. Проте, навіть працюючи над тим самим Шекспіром, навчання стало набагато ефективнішим. Усі учасники навчального процесу були залучені. Більш того, коло розширювалось по мірі залучення студентів з різних куточків планети. Відбувався процес активного обговорення літературної діяльності Шекспіра. Це поширилось й на інші аспекти життєдіяльності. Так, студенти світу вели дискусії, щодо куріння, політики, об'єднувались у спілки, щоб знайти однодумців, поширювати свої ідеї та віднайти особистий шлях у світі.

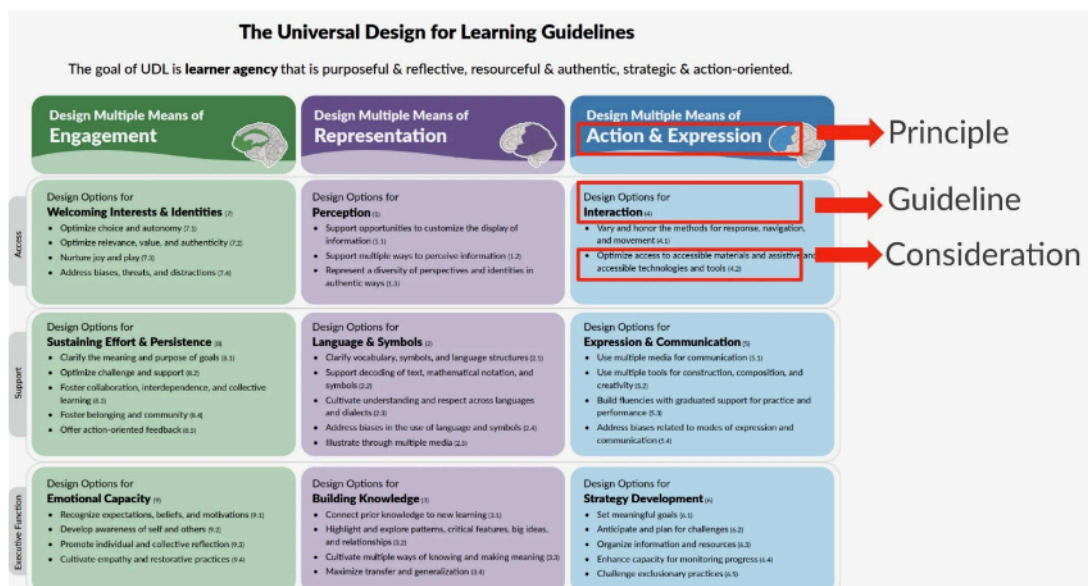
Відтоді, коли студенти почали давати зворотній зв'язок Кейті, це стало для неї справжнім викликом. Вона мала проаналізувати свою роботу, визнати помилки та знайти новий шлях. Викладач усвідомила, що її роль стала

персоналізувала свої повідомлення, замість того, щоб підгоняти усіх під «один розмір».

Перед тим, як занурюватись в систему УДН важливо розуміти, що його принципи не є чітким набором правил. Це, скоріше, інша модель мислення. Структура планування уроку за УДН є досить динамічною та ітеративною. Її реалізація полягає у застосуванні, заснованих на фактичних даних, практик при постійному вимірюванні їх впливу на учасників. Принципи універсального дизайну працюють тільки при циклічному довготривалому використанні при умові постійного вдосконалення. Їх не використовують тільки під час вивчення конкретної теми чи уроку.

Перше керівництво із застосування принципів універсального дизайну було представлено компанією CAST у 2008 році. Цей документ називається «Universal Design for Learning Guidelines. Version 1.0».

З моменту появи першого керівництва вийшло чотири оновлення. Останнє з'явилося у липні 2024 року. Він називається «UDL Guidelines 3.0» та має у собі наступні компоненти: принципи, настанови та практика застосування. Дане керівництво описує описує УДН як інструмент для створення інваріативності навчання. Основна ідея, яку воно передає, що принципи УДН – інструмент навчання, наставники для самоаналізу та вдосконалення як викладачів, так і учнів (мал.1).

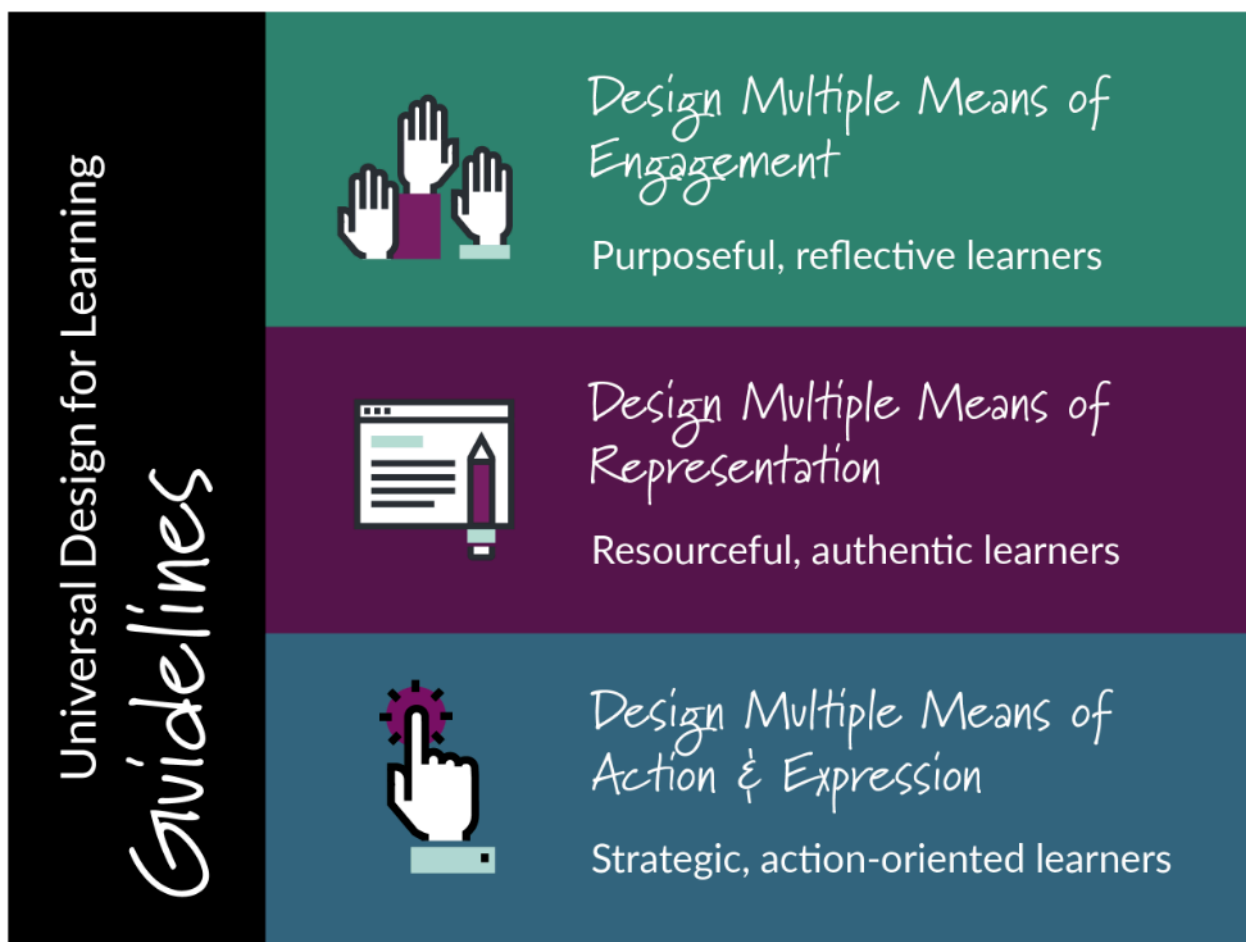
Документ підписаний за допомогою КЕП на ресурсі paperless.com.ua наступними особами: КАБАНЕЦЬ МАРИНА МИКОЛАЇВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:23, КАРАЛКІНА ГАЛІНА ВАДИМІВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:18.

Мал. 1 The Universal Design for Learning Guidelines.

На малюнку 1 керівництво УДЛ схематично представлено у принципах, настановах та практиках [28]. Раніше у минулих версіях керівництва це подавалось як «Контрольні точки».

Кейті Новак виділяє три фундаментально важливих принципи універсального дизайну навчання. Всі вони побудовані на множинності (мал.2) [28]:

- Множинність способів залучення (стимуляція інтересів учнів та підвищення мотивації навчатись);
- Множинність засобів представлення (різні форми подачі інформації);
- Множинність способів передачі вивченого (диференціація способів представлення вивченої учнями інформації).

Мал. 2 The Universal Design for Learning Guidelines.

Пропонуємо детальніше розглянути ці принципи. Почнемо з першого принципу «Множинності способів залучення».

Однією з особливостей дитини молодшого шкільного віку є наявність живого інтересу до подій. Від них постійно лунає питання «чому?» Це стосується і навчання. Вдома, коли дорослі спілкуються з дитиною, втомлені дорослі відповідають на це питання стисло та грубо: «Тому що так треба». Це демотивує. Тим паче, коли у класі 20-30 дітей, то подібна відповідь вчителя на питання, чому треба вчитись, навряд чи задовольнить учнів. Для цього існує принципи залучення УДН.

Учні мають розуміти своє внутрішнє «Я», проявляти його в навчанні та будувати зв'язок між тим, що їм цікаво та найбільш важливо в житті. Модель UDL визнає, що кожен учень унікальний і має безліч ідентичностей, що перетинаються, які формують його або її індивідуальні потреби в навчанні. Ця різноманітність є основою для створення гнучкого та інклюзивного освітнього середовища.

Інтереси та мотивуючі фактори можуть різнитись у дітей в залежності від контексту. Деяким учням подобається спонтанність та новизна, інші більш схильні до рутин. Так само хтось воліє сумісну працю в групах з іншими, інші – працювати самостійно. При цьому, ці вподобання можуть змінюватись дуже різко щодня або навіть в той самий день. Єдиного способу залучення, який працює з усіма кожний раз, не існує.

Науковець Том Тібодо є одним з кураторів онлайн курсів з професійного розвитку разом з Кейті Новак. Він розглядає вищезазначений принцип та наголошує на його поділі на три інші принципи, які, в свою чергу, поділяються на міркування [42].

Три принципи залучення:

- Множинність вибору для прийняття інтересів та ідентичностей;
- Множинність вибору для підтримки зусиль та наполегливості;
- Множинність вибору для емоційної насиченості.

Зазвичай, у нас однакове уявлення про інтерес та залучення. Проте, залучення має набагато ширше значення. Даний принцип означає, що учень

ознайомлювати з даними елементами для збереження інтересу та мотивації дітей, навіть при наявності складнощів. Існує ряд запитань, які допоможуть підтримати залученість:

- Як виконувати завдання? Чи можуть учні прочитати, послухати чи подивитись про це чи зробити щось з цим?
- Перспективність теми. Чи розуміють діти актуальність теми для різних людей і різних часів? Чи зможуть вони дізнатись, наскільки тема важлива для певної професії? Чи винайдуть рішення для минулої чи майбутньої проблеми? Чи буде багато питань?
- Варіативність методів роботи. Які форми роботи підійдуть найкраще? Чи це групова або самостійна робота? Чи зможуть діти продовжити цю тему вдома з родиною або піти самостійно досліджувати тему в стінах бібліотеки чи в інтернеті? Можливо, це проект-відкриття?
- Соціально-емоційний фактор. В даному випадку краще використати спонтанність чи передбачуваність? Чи будуть діти відчувати себе недостатньо обізнаними або недостатньо розумними у порівнянні з іншими? На такий випадок вчитель повинен мати інструменти саморегуляції.

Процес залученості передбачає у собі не тільки підтримку інтереса та множинність, але й подальшу активну співпрацю та приклад зусиль у перспективі. Керівництво (мал.1) надає наступні рекомендації, щодо застосування УДН з метою підвищення залученості [28]:

- оптимізувати вибір і автономію;
- оптимізувати релевантність, цінність і автентичність;
- радість дітей від природної гри;
- боротьба з упередженнями, загрозами та відволікаючими факторами;
- роз'яснення учням значення вивченого, мету та цілі;
- наявність постійного зворотного зв'язку та підтримки;

- організація співпраці, незалежного колективного навчання;
- виховувати вміння створювати спільноти за своїми інтересами;
- пропонувати орієнтований на дію зворотний зв'язок;
- уточнення очікувань, переконань та мотивуючих факторів;
- розвивати вміння усвідомлювати себе та інших;
- сприяти особистісній та колективній рефлексії;
- виховувати емпатію та відновні практики.

Враховуючи різноманітність дітей, вчитель має враховувати постійну підтримку учнів та зворотній зв'язок під час побудови плану уроку. Вчитель не повинен брати повністю на себе такі задачі. Влаштовуючи співробітництво та кооперацію з учнями, діти можуть стати співавторами вашого уроку. Таким чином, вчитель будує свій урок разом із дітьми, а також орієнтується саме на їхні потреби.

Дуже важливо створити такий навчальний простір, щоб діти не боялись ризикувати та створювати щось нове. Відчуття безпеки відіграє важливу роль у творчому процесі. Для учнів важливо усвідомлювати важливість прийняття себе, своїх емоцій та емоцій інших людей.

Розробка практик та процедур, що включають регулярні перерви, вбудовані адаптації, повторення та можливість перездачі, може підвищити мотивацію учнів та сприяти створенню можливостей для роздумів. Даючи учням можливість самостійно вибирати напрями свого навчання, ми створюємо умови для розвитку їхньої здатності до самоаналізу. Регулярна рефлексія над своїми рішеннями та коригування навчального курсу — це не лише ключовий елемент виконавчої функції, а й шлях до формування в учнів почуття відповідальності за власну освіту.

Персоналізація навчання передбачає створення простору для постійного діалогу учня із собою. Регулярно надаючи можливості для осмислення своїх навчальних виборів та коригування освітньої траєкторії, ми сприяємо розвитку в учнів навичок саморегуляції та, як наслідок, зміцнюємо їх

Якщо, ми кажемо про множинність способів представлення, то на думку одразу спадає ідея про текстовий редактор. Важко зараз знайти когось, хто ніколи не мав справи із програмами Microsoft Word або Google Doc, Classroom та ін. Ці програми надають можливості редагувати документ, додавати зображення, анімацію, відео- та аудіо- записи в одному документі, що дозволяє без труднощів поширювати потрібну інформацію у великих колах людей. Ці програми також дозволяють обирати час відправки та мають багато інших корисних у роботі вчителя параметри. Вони є ідеальним прикладом інструмента для принципу «множинності представлення».

При плануванні уроків вчитель має враховувати різноманітність учнів за видами сприйняття та усвідомлення інформації. Наприклад, серед учнів можуть бути люди із сенсорними порушеннями (сліпота чи глухота), із труднощами у навчанні (дислексія), різними культурами чи мовами. Ми маємо поважати людей із цими відмінностями. Саме тому важливо врахувати культури, індивідуальні та колективні особливості, щоб обрати відповідний спосіб представлення контенту.

У принцип «множинності представлення» входять:

- множинність дизайну сприйняття;

Приклади рішень ймовірних проблем із сприйняттям:

- ✓ використання різнокольорових фонів;
- ✓ використання шрифтів різного розміру;
- ✓ використання певних шрифтів відповідно до потреби;
- ✓ використання субтитрів;
- ✓ використання макетів;
- ✓ використовуйте аудіо чи відео;
- ✓ замість абстрактних розповідей, використовуйте фізичні моделі.

- множинність дизайну мови та символів;

Приклади рішень ймовірних проблем із мовою та символами:

- ✓ попередній розбір лексики та термінів;

- ✓ вбудовані гіперпосилання на пояснення термінів;
 - ✓ побудова зв'язків між елементами;
 - ✓ використання функції перетворення тексту в мовлення;
 - ✓ використання перекладачів;
 - ✓ використання несловесних методів пояснення термінів (фото, відео);
 - ✓ використання альтернативних форм подання інформації.
- множинність дизайну для формування знань.

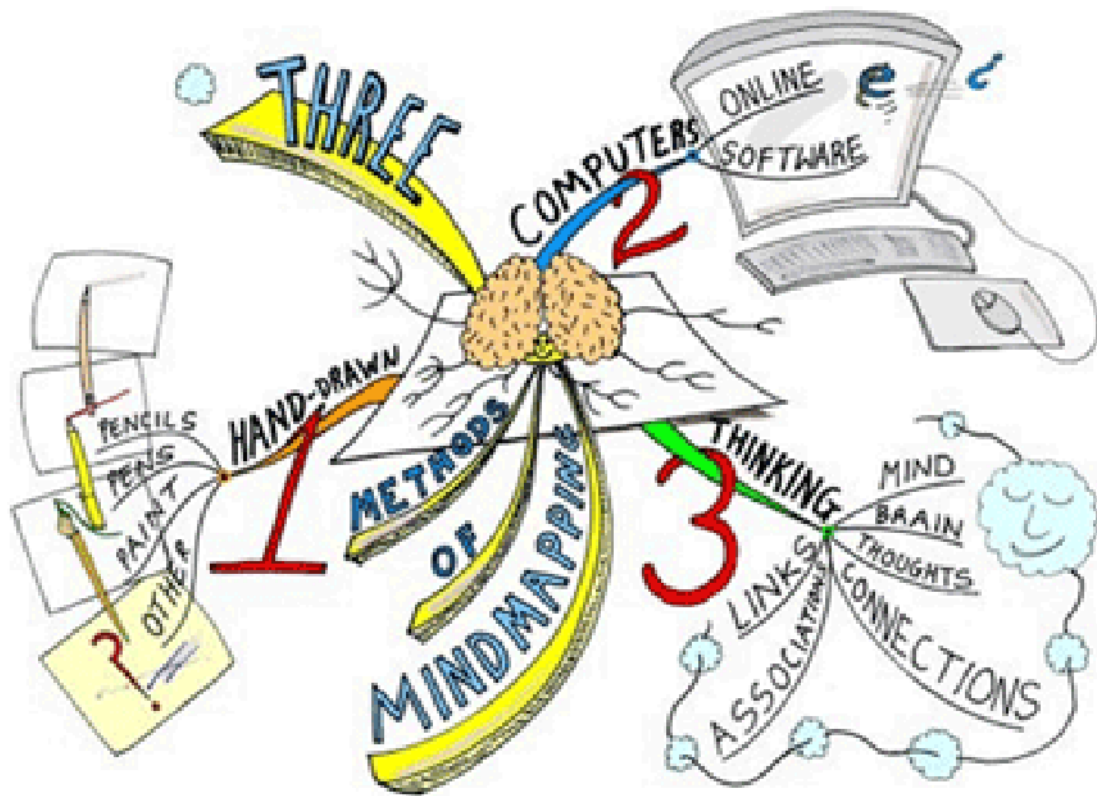
Приклади рішень ймовірних проблем із формуванням знань:

- ✓ посилайтесь на вже відому інформацію;
- ✓ використовуйте графічне упорядкування інформації (KWN (таблиця з трьох колонок know (знаю), want (хочу), learned (вивчив) (мал.3), ментальні карти (мал.4), PMI (Project Management Institute – проектні технології));

Topic -

K	W	L
What I know	What I want to know	What I learned

Мал. 3 KWN

Мал.4 Ментальна карта

- ✓ робіть акцент на ключових елементах;
- ✓ висвітлюйте набуті раніше навички, які можна перенести в незнайомі ситуації;
- ✓ розбивайте інформацію на менші структурні елементи та надавайте їх поступово;
- ✓ надайте контрольні листи, пам'ятки, органайзери;
- ✓ вбудовуйте нові ідеї в знайомий контекст;
- ✓ використовуйте інтервальну практику повторення вивченого та нагадування ключових ідей.

Окрім цього вчитель повинен ставити відповідно до роботи цілі:

- smart goals
 - ✓ специфічні;
 - ✓ вимірювані;

- ✓ відповідні;
- ✓ обмежені в часі;
- rock goals
 - ✓ короткострокові;
 - ✓ середньострокові;
 - ✓ довгострокові;
- ladder goals

Створення однієї глобальної довгострокової мети, яку розбивають на менші цілі та кроки, які ти маєш зробити, щоб досягнути головну мету.

Ці принципи так само мають свій ряд міркувань та нагадувань, які допоможуть ефективно побудувати урок та спрогнозувати можливі труднощі.

Другий принцип універсального дизайну навчання фокусується на тому, як подати інформацію таким чином, щоб активізувати когнітивні процеси кожного учня.

Роуз та Гордон Мейєр вважають: «Принцип потребує набагато більше, ніж просто залучення. Він вимагає конструювання знань шляхом сприйняття інформації в навколишньому середовищі, розпізнавання передбачуваних моделей у цій інформації, розуміння та інтеграції нової інформації; інтерпретації та маніпулювання широкою різноманітністю символічних представлень інформації та розвитку вільного володіння навички засвоєння та запам'ятовування цієї інформації» [33]. Різноманітність способів представлення матеріалу дозволяє учням будувати свої власні ментальні моделі матеріалу, що вивчається, що сприяє більш глибокому розумінню.

Домінуючими засобами передачі знань в освіті протягом останніх двох століть були письмовий текст та усне мовлення. Текст, чи то в книгах, чи на екранах комп'ютерів, чи на класних дошках, оточує нас усюди. Але для багатьох учнів, особливо тих, хто стикається з порушеннями зору, дислексією, синдромом дефіциту уваги з гіперактивністю (СДВГ) або вивчає іноземні

лекції, що вимагають пасивного слухання, не завжди сприяють активному залученню учнів до навчального процесу.

Керівництво універсального дизайну навчання має наступні поради для вирішення проблеми представлення (мал. 1) [28]:

- підтримуйте можливості налаштування відображення інформації;
- підтримуйте різні способи відображення інформації;
- репрезентуйте різноманітність точок зору та ідентичності автентичними способами;
- уточніть словниковий запас, символи та мовні структури;
- працюйте над якісним декодуванням тексту, математичної нотації та символів;
- культивуйте розуміння та повагу між мовами та діалектами;
- звертайте увагу на упередження у використанні мови та символів;
- використовуйте різні інструменти сучасних технологій;
- пов'яжуйте попередні знання з новими знаннями;
- виділіть і досліджуйте шаблони, критичні особливості, великі ідеї та взаємозв'язки;
- Культивуйте різні способи пізнання та розуміння;
- Використовуйте практику переказу та узагальнення.

Для більш зручнішого впровадження принципу, вчитель має ставити на практиці наступні питання під час планування уроків:

- Чи є серед учнів діти із поганим слухом, зором чи низьким рівнем сприйняття?
- Чи є вже в учнів досвід чи спектр знань з минулої теми та компетентності для вивчення нової?
- Якою мовою спілкуються діти?
- Які культури підтримують учні?

Помітно, що стандарт не визначає, яким чином учень його досягне.

Також у ньому немає чіткої інструкції, що учню треба вивчити. Наприклад, вивчаючи українську літературу, процес читання вже не буде важливим

елементом стандарту. Якщо учень погано читає, в порівнянні з іншими однокласниками, та має лише один спосіб ознайомлення з текстом – читання, він ніколи не зможе досягти стандарту. Проте, якщо вчитель організує інші способи представлення (відео- чи аудіофайли), проблему легко можна вирішити.

Іншим питанням є те, що повне розуміння навчального матеріалу неможливе без достатніх фонових знань. Наприклад, для вивчення історії західноафриканських міст та імперій необхідно володіти певними історичними відомостями про Африку. При цьому важливо розуміти, що кожен студент має свій унікальний освітній і життєвий досвід, який формує його індивідуальний контекст для сприйняття нової інформації.

Контекст грає ключову роль процесі навчання. Кожен студент сприймає навчальний матеріал через призму свого особистого досвіду та знань. Наприклад, для розуміння історії західноафриканських міст та імперій необхідно враховувати культурний, історичний та соціальний контекст, у якому вони розвивалися.

Як стверджують Роуз і Мейєрс, «хоч би яка мінливість не була всередині учня, вона функціонально виражається у певних контекстах, які визначають, чи стає риса, настрій чи вплив історії шкідливим, нейтральним чи вигідним щодо навчання». Вони додають: «Жоден засіб не працює для кожного учня і не працює для кожного предмета... Щоб сприяти розумінню інформації, концепцій, відносин та ідей, дуже важливо надати учням кілька способів підходу до них» [33].

Розробка безлічі способів представлення навчального матеріалу – це трудомісткий процес, але він дозволяє створити більш інклюзивне та ефективне освітнє середовище. Різноманітність форматів дає можливість кожному учневі вибрати найбільш підходящий для нього спосіб навчання, подолати можливі бар'єри та розвинути глибокі знання з предмета.

Останній із трьох головних принципів УДН за таблицею – це принцип

представлення вивченої учнями інформації). Іншими словами – це дизайн проектування кількох засобів для дії та вираження.

Учні різняться за способами орієнтації в навчальному середовищі. Даний принцип передбачає створення умов для успішного навчання всіх учнів, незалежно від їх індивідуальних особливостей самовираження. Це означає, що ми повинні надавати учням різні варіанти виконання завдань та вираження своїх знань. Такий підхід дозволяє кожному учневі відчувати себе комфортно та впевнено у навчальному процесі. Так, людина з особливими потребами підходить до завдань по-іншому, не так, як інші.

В залежності від контексту учні мають право вибору представлення своїх знань. Це може бути усний письмовий вид діяльності, чи будь-який інший зручний для учнів спосіб. Слід також додати, що принцип дії та самовираження потребують найбільше концентрації уваги, стратегії та організації. Проте, це є ще однією областю, де учні виражають себе.

Працюючи в традиційній школі, яка керується принципом «єдина для всіх», можна помітити, що вся її різноманітність закладається у наступних закликах:

1. Спостерігай за вчителем;
2. Читай книгу;
3. Виконуй завдання у робочому зошиті ;
4. Напиши звіт;
5. Виконай домашнє завдання;
6. Здай роботу вчасно.

Можливість креативно та творчо самовиразитись з'являється дуже рідко. Зазвичай, під час загальношкільних або позаурочних заходів. Наприклад, творчі ярмарки, виставки чи фестивалі. Для дітей така нестандартна робота є захоплюючою. Учні витрачають години для створення проектів, моделей або блюд на ярмарки. Головна перевага таких заходів – це залученість. Учні шукають ресурси та продукують те, що вони знають у зручній для них формі.

Документ підписаний за допомогою КЕП на ресурсі paperless.com.ua наступними особами: КАБАНЕЦЬ МАРІНА МИКОЛАЇВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:23 КАРАП'ЮК ГАННА ВАДИМІВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:18

У майбутньому вони можуть не стати художниками, кухарами, геологами чи

спортсменами, але таким чином діти краще дізнаються про себе, свої інтереси, що їм подобається, чи не подобається, а також, що треба бути терплячим і наполегливим, щоб виконати завдання.

Таким чином працює принцип множинності способів передачі вивченого. Під час продукування мозок створює відповідні стратегічні зв'язки між теорією та практикою. Насамперед, це може стати самою цікавою частиною універсального дизайну як для вчителя, так і для учнів.

Третій принцип є також своєрідною платформою, де студенти демонструють свої організаторські здібності, створюючи стратегічні плани для своїх проектів. Вони активно використовують різноманітні інструменти та способи вираження, щоб продемонструвати глибину своїх знань. Після того, як викладачі забезпечили студентам широкий спектр способів сприйняття інформації, тепер вони мають можливість продемонструвати, чому вони навчилися, використовуючи ці знання творчо та індивідуально. Також це логічне продовження перших двох принципів UDL, які надали студентам широкий вибір способів залучення до навчального матеріалу.

З іншого боку реалізація цього принципу може стати справжнім випробуванням для вчителя, тому що вона потребує меншого контролю з його боку над учнями. Вчитель повністю передає свої повноваження дітям. Вже не буде однакових робіт, 25 типових абзаців, дослідницьких робіт чи тестів. Будуть унікальні цікаві проекти. Роботи, в яких учні дійсно зацікавлені, які дійсно презентують засвоєні знання, а не тільки зазубрину інформацію до іспитів.

Принцип дії та вираження містить три пункти:

- Множинність дизайну взаємодії;

Розробка варіантів взаємодії включає зміну методів реагування та навігації, а також оптимізацію доступу до інструментів і допоміжних технологій. Це дає учневі можливість брати участь у поточному завданні з

наданими вами варіантами, незалежно від будь-яких обмежень чи уподобань.

комп'ютера, друкувати замість того, щоб писати від руки є поширеними прикладами цієї настанови. Також можливо, при необхідності, надати додатковий час на виконання завдань, щоб урахувати різницю в здібностях учнів.

- Множинність дизайну для вираження та спілкування;

Якщо пропонувати учням різноманітні способи вираження своїх думок та спілкування, то можна відкрити перед ними безмежні можливості. Наприклад, створювати відеоролики, малюнки, або використовувати інтерактивні інструменти, щоб відповісти на поставлені запитання. Такий підхід не лише заохочує, але й очікує від учнів творчого та нестандартного мислення. Коли вчитель розробляє навчальні плани, важливо пам'ятати, що існує безліч способів, якими учні можуть продемонструвати свої знання та вміння. Тому потрібно надавати їм свободу вибору та можливість виразити себе так, як їм зручно.

- Множинність дизайну для розробки стратегій.

Проектування варіантів розробки стратегії може стати фундаментом для навчання учнів. CAST стверджує, що «ці можливості дозволяють людям подолати імпульсивні, короткострокові реакції на навколишнє середовище і замість цього поставити довгострокові цілі, спланувати ефективні стратегії для досягнення цих цілей, відзначити свій прогрес і змінити стратегії за необхідністю. Короче кажучи, вони дозволяють навчатися використовувати переваги своєї середовища» [10].

Студенти розквітають, коли мають свободу обирати свій освітній шлях і відкривати свої таланти. Набуті знання стають фундаментом для майбутніх досягнень, зміцнюючи віру у власні сили. Вчителі повинні надати можливість експериментувати, помилятися та рости, розвиваючи навички планування та прийняття рішень. Допоможемо їм не просто освоїти шкільну програму, а й підготувати їх до реального життя, де щодня — це нова можливість самореалізації та розвитку.

Керівництво надає наступні поради для реалізації принципу дії та вираження (мал.1) [28]:

- Змінюйте та адаптуйте методи реагування, навігації та руху;
- Оптимізуйте доступ до матеріалів і допоміжних технологій та інструментів;
- Використовуйте кілька засобів комунікації;
- Використовуйте кілька інструментів для конструювання, композиції та творчості;
- Розвивайте рухливість за допомогою поступової підтримки для практики та продуктивності;
- Звертайте увагу на упередження, пов'язані зі способами самовираження та спілкування;
- Ставте змістовні цілі;
- Передбачайте та сплануйте виклики;
- Підготуйте інформацію та ресурси;
- Підвищуйте можливості моніторингу прогресу;
- Робіть виклик виключним практикам.

30 липня 2024 року організація CAST опублікувала найновішу версію принципів УДН – UDL Guidelines 3.0 Update. У документі не одразу помітна глобальна різниця між оновленою та минулими версіями. Головна відмінність полягає у тому, що тепер основною метою УДН стає розвиток цілеспрямованості та пошук рішень через рефлексію. Відбувається орієнтація на дії. Ми виділяємо 4 найбільші зміни в принципах:

- Керівництво акцентує увагу на тому, що ми маємо розвивати не учнів-експертів, а учнів-діячів. Доказом цього є висловлювання CAST: «Зворотний зв'язок від учасників опитування показує, що що термін «експерт» несе в собі ідею винятковості та кінцевого завершення процесу навчання. Таке ставлення турбує. Таким

чином, концептуалізація «навчання експерта» знецінює важливість

колективного створення знань і не визнає геніальності, яка властива кожному учневі».

- У керівництві прибрали термін «надати» з усіх принципів. Вони зазначають, що принципи УДН не є чітким набором правил та контрольним листом, орієнтованим на викладачів. Це є інструментом, який використовують у спільній роботі із освітянами.
- Оновлені Керівні принципи спрямовані на усунення забобонів та дискримінацію в освіті. Тепер студенти зможуть брати активнішу участь у формуванні навчальних програм, що дозволить їм почуватися більш залученими та мотивованими.
- Новий підхід до інтеграції виконавчої функції в керівні принципи, заснований на гнучкій структурі, а не на єдиному керівництві, більше відповідає динамічному характеру нейронаукових досліджень.

Усі ці зміни з переносом акценту на учня свідчать про те, що настав час навчитись слухати голос нашої молоді. Школа – це їх простір самореалізації, а вони – її головні дійові особи. Саме тому ми повинні уважно прислухатися до думки та інтересів учнів. Коли ми говоримо про активне залучення, ми маємо на увазі не лише навчальний процес, а й створення безпечної атмосфери, де кожен учень відчувається почутим та цінним.

Одним із способів створення теплої атмосфери є створення кругу спілкування на початку навчального року. У цей спосіб є можливість пізнати один одного краще. Під час спілкування слід задати наступні питання:

- Які 3 найголовніші факти я маю знати про тебе?
- Які найголовніші люди у твоєму житті?
- Що тебе надихає?
- Що в тебе виходить краще за все?
- Чого ти боїшся?
- Яка твоя мета на цей навчальний рік?

- Яким чином я, як вчитель, можу забезпечити вашу безпеку?

Коли вчитель ставить учня в центр освітнього процесу, визнаючи його унікальність та потенціал, слухає його інтереси та ідентичність, він створює умови для глибокого залучення до навчання. Цей підхід не лише підвищує мотивацію, а й допомагає учням краще зрозуміти себе та своє місце у світі. Вчителі мають прагнути того, щоб навчання не тільки виконувало роль процесу передачі знань, а стало значним життєвим досвідом для кожного учня. Підтримка їх емоційного зв'язку з навчальним матеріалом допомагає не тільки освоїти нові знання, а й розвинути критичне мислення та творчі здібності.

Розвиваючи в учнях самостійність та ініціативність, ми надаємо їм можливість цікавитись своїми темами та знаходити власні відповіді. Подібний підхід готує їх до життя у світі, який постійно змінюється, де вміння вчитися і адаптуватися до нових умов є ключовою навичкою.

Сучасні освітні технології не тільки допомагають передавати знання, а й підказують учням, як активно їх конструювати. Цей підхід дозволяє кожному учню будувати своє розуміння світу на основі особистого досвіду та унікальної перспективи. Новий підхід до навчання також має на увазі розвиток критичного мислення та здатності до рефлексії, що дозволяє учням оспорювати існуючі стереотипи та створювати більш інклюзивне суспільство.

Повертаючись до попереднього підрозділу, де ми описували історію виникнення універсального дизайну, згадаємо, що у 90-х роках 20 століття Рон Мейс разом із своїми колегами працював над створенням та реалізацією принципів УД. Архітектор ставив за мету покращення фізичної доступності виробів і послуг, незалежно від можливостей користувача. Щодо використання універсального дизайну в освіті, то його особливістю є подолання не тільки фізичних бар'єрів, а й ментальних. Це передбачає розширення фокусу від фізичної сфери до когнітивної та емоційної.

Спочатку пропонуємо розглянути загальні принципи універсального дизайну у порівнянні між сферами виробів та послуг (за фізичним принципом) та в освітній сфері [18, с.20-21], [11, с. 108-109]:

Документ підписаний за допомогою КЕП на ресурсі paperless.com.ua наступними особами: КАБАНЕЦЬ МАРИНА МИКОЛАЇВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:23; КАРАЛКІНА ГАННА ВАДИМІВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:18

1. Рівність та доступність використання.

Універсальний дизайн не наголошує на певних особливостях людей, а просто робить простір максимально зручним для всіх.

Фізичний принцип: надання однакових засобів для всіх користувачів, уникнення будь-якого виокремлення чи «навішування ярликів», передбачення безпеки, надійності та недоторканності особистого життя. Приклади:

- Відсутність сходів до будівлі;
- Вхід у будівлі із розсувними дверима;
- Доступний формат інформації;
- Поручні різних рівнів у громадських приміщеннях;
- Розташування банкоматів на доступній висині;
- Навчальні матеріали та інструкції мають враховувати потреби осіб з інвалідністю;
- Титрування або переклад на мову жестів.

Сфера освіти: під час навчання використовується єдина навчальна програма, яка доступна для учнів з різними можливостями; навчальна програма не розділяє учнів, не викликає надмірної уваги до їхніх «відмінностей». Навчальна програма створена для залучення всіх учнів.

2. Гнучкість у використанні.

Універсальний дизайн забезпечує широкий перелік індивідуальних налаштувань і відповідає різним потребам, уподобанням та можливостям.

Фізичний принцип: дизайн враховує потреби та можливості різних користувачів, дозволяючи їм самостійно обирати спосіб використання послуги чи товару. Він також зважає на те, що виробом можуть користуватися лівші.

Приклади:

- Наявність важільної ручки на дверях;
- Наявність підйомника або висувного пристрою для заїзду в автобусі;
- Столи та стільчики регулюються за висотою в офісних та

шкільних приміщеннях;

Документ підписаний за допомогою КЕТ на ресурсі paperkit.net/ua наступними особами: КАБАНЕЦЬ МАРИНА МИКОЛАЇВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:23, КАРАЛКІНА ГАННА ВАДИМІВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:18

- Різні варіанти входу: сходи, ескалатор, ліфт;

- Можливість придбати речі як в магазині, так і через Інтернет.

Сфера освіти: навчальна програма розроблена так, щоб адаптуватись до різноманітних індивідуальних можливостей та інтересів учнів, враховувати психофізичні особливості розвитку та різні стилі навчання.

3. Просте та інтуїтивне використання.

Дизайн має бути простим та інтуїтивно зрозумілий у використанні незалежно від віку, статі, особистого досвіду, рівня освіти, розвитку мовлення, рівня концентрації уваги.

Фізичний принцип: Дизайн виробу, конструкції або послуги інтуїтивно зрозумілий і відповідає очікуванням користувачів. Основна увага користувача спрямовується на найважливішу інформацію. Так, світові виробники постійно намагаються зробити смартфони та інші засоби зв'язку простими й інтуїтивними у використанні. Наприклад, використання червоного та зеленого кольорів чітко показує, як відхилити чи прийняти дзвінок. Приклади:

- Різні види піктограм;
- Проста та зрозуміла інструкція використання;
- Зрозуміла карти місцевості;
- Чіткі та інтуїтивно зрозумілі кнопки управління на виробництві, в готелях, на побутових товарах;
- Оптимальна розкладка товарів в супермаркетах;
- Цінники, які крім назви та ціни, мають зображення товару.

Сфера освіти: Викладання зрозуміле й адаптоване для більшості учнів; мова, навчальні рівні та складність можуть змінюватися; успішність учнів постійно оцінюється з урахуванням цілей і методів викладання, які за потреби коригуються. Навчальні матеріали є простими та зрозумілими у використанні, незалежно від навичок і досвіду учнів. Лабораторне обладнання та інструменти в майстернях мають чіткі та інтуїтивно зрозумілі кнопки управління.

4. Сприймання інформації.

Дизайн має сприяти розумінню інформації, не зважаючи на можливості сприйняття людини та зовнішніх умов.

Фізичний принцип: Інформація може подаватись у вербальному, тактильному, візуальному виді. Головне виділяється максимально чітко та зрозуміло за допомогою збільшення шрифту або зміни кольору. Приклади:

- Контрастні кольори стін та підлоги у приміщеннях, що допомагає краще орієнтуватись у просторі;
- Рухомий рядок на екрані телевізора;
- Піктограми в аеропортах, на вокзалах та у магазинах;
- Назви вулиць пишуть великим шрифтом;
- Інформація, щодо зупинок, подається у громадському транспорті усно та на табло.
- Інформація в інтернеті подається в різних форматах (фото, відео, аудіо, презентації, зміна шрифту або контраст кольорів);
- Необхідна інформація доступна на табло, рекламних щитах, в оголошеннях.

Сфера освіти: урахування різного впливу шкільного середовища на «сенсорний досвід» дитини; використання кольору, світла, звуків, текстури; легкий доступ до інформаційно-комунікативних технологій.

5. Толерантність до помилок.

Дизайн повинен максимально зменшувати ризики та можливість виникнення шкідливих наслідків від випадкових або ненавмисних дій користувачів.

Фізичний принцип: Небезпечні елементи ізолюють, вилучають або захищають. Дизайн попереджає про потенційні небезпеки або можливість помилок. Якщо користувач припуститься помилки, це не призведе до шкідливих наслідків для його здоров'я. Дизайн також запобігає несвідомим діям з боку користувачів під час ходьби, використання предметів або виконання певних завдань. Приклади:

Документ підписаний за допомогою КЕП на ресурсі papeless.com.ua наступними особами: КАБАНЕЦЬ МАРИНА МИКОЛАЇВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:23, КАРАЛКІНА ГАННА ВАДИМІВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:18

- Підсвічування сходів на вулицях та у громадських місцях;

- Тротуарна плитка із тактильною поверхністю;
- Тактильна лінія яскраво жовтого кольору у метро;
- Неслизька підлога;
- Потреба у підтвердженні при видаленні файлів;
- Попередження техніки при неправильному її використанні (сигнали холодильника, електрочайника, автомобіля)
- Кольорове маркування на дверях.

Сфера освіти: Вчитель заохочує учнів до засвоєння навчальної програми, усуваючи зайві перешкоди, і створює навчальне середовище, яке підтримує учнів завдяки постійній допомозі та ефективним методам викладання, таким як актуалізація попередніх знань і планування зони найближчого розвитку.

6. Низький рівень фізичних зусиль.

Користування приладом або конструкцією не повинне вимагати від людини великих зусиль. Дизайн не призводить до втоми.

Фізичний принцип: Користувач використовує предмет максимально ефективно та комфортно, докладаючи мінімум зусиль. Прилад забезпечує зручне положення під час його використання. Дизайн мінімізує повторювані дії та зводить до мінімуму потребу у тривалих фізичних зусиллях. Приклади:

- Двері, які легко відчиняються та зачиняються;
- Зручна для всіх висота вимикача;
- Горизонтальні рухомі доріжки в аеропортах та на вокзалах;
- Наявність лавок у громадських місцях;
- Особлива форма кришки пластикової або скляної пляшки, щоб легше їх відкрити.

Сфера освіти: У класі створено комфортну атмосферу з легкодоступними навчальними матеріалами, мотивація та заохочення учнів здійснюються різноманітними способами. Успішність учнів постійно

оцінюється, а навчальний процес може коригуватися залежно від результатів оцінювання.

7. Наявність необхідного розміру та простору.

Дизайн повинен передбачати достатній розмір і простір для підходу чи під'їзду, незалежно від фізичних розмірів, стану або мобільності користувача.

Фізичний принцип: Дизайн гарантує достатній розмір і простір для зручного доступу та використання продукту або приладу будь-якою людиною, незалежно від її зросту, статури чи рівня рухової активності. Важливі елементи добре видимі й легко доступні для користувачів у будь-якому положенні — стоячи або сидячи. Передбачено також достатній простір для використання допоміжних засобів. Приклади:

- Широкий ліфт;
- Широкі автоматичні розсувні двері;
- Широкі турнікети в метро;
- Просторі кабінети у лікарнях та школах;
- Широкі проходи в офісних приміщеннях;

Сфера освіти: Організація фізичного простору та навчальних матеріалів забезпечує їх доступність як фізично, так і в когнітивному просторі, а також підтримує застосування різних методів викладання. Шкільне середовище сприяє об'єднанню учнів у малі групи та стимулює їх до навчання. Забезпечено доступні навчальні місця для учнів, включаючи прилеглий простір для асистентів; меблі, фурнітура та обладнання підтримують різноманітні методики навчання. Є можливість регулювати середовище, наприклад освітлення, для задоволення різних навчальних потреб учнів.

Отже, Універсальний дизайн в освіті спрямований на те, щоб інформація була легко прийнятною для всіх учнів, зменшувала необхідність фізичних зусиль для доступу до неї, забезпечувала мотивацію та залучення всіх учнів.

При плануванні навчальної програми та матеріалів на основі принципів

універсального дизайну, вчитель враховує, які бар'єри можуть заважати розумінню учня та які потреби потрібно задовольнити: фізичні — за

допомогою допоміжних технологій, когнітивні — через ефективне викладання. Універсальний дизайн фізичного середовища полегшує фізичний доступ, а універсальний дизайн для навчання усуває бар'єри на шляху до індивідуалізації навчання.

Висновки до розділу 2

У другому розділі нами було досліджено теоретичні засади використання універсального дизайну навчання в освіті. Спочатку ми дослідили сутність поняття «універсальний дизайн навчання» у науковій літературі. Було визначено, що започаткував цю ідею професор архітектури університету штату Північна Кароліна Рональд Мейс у 1985 році. Виявилось, що універсальний дизайн застосовують майже у всіх сферах життєдіяльності людини, включаючи освіту. Універсальний дизайн актуальний серед різних категорій населення, враховуючи вік, стать, професію та ін.

На думку вчених, УДН – підхід, що забезпечує основу для розробки продуктів та середовища для навчання з урахуванням потреб учнів. Учитель має пам'ятати про різні інтереси учнів та їхні особливості: те, що захоплює одного учня, може бути нудним для іншого, тому всім треба дати змогу відчувати інтерес і певну автономію. Плануючи навчальну програму та матеріали за принципами універсального дизайну, вчитель враховує можливі бар'єри, які можуть перешкоджати розумінню учня, а також потреби учня, які потребують задоволення.

На наступному етапі роботи було розглянуто керівні принципи УДН. Кейті Новак наголошує, що ті стратегії освіти, які працюють сьогодні, не готують дітей до професій майбутнього. Треба готувати дітей-діячів, мислителів та спрямовувати їх на пошук нових рішень. Вона прояснила

встановлену різницю між поняттями «диференційоване навчання» та

«універсальний дизайн навчання». Результатом її роботи її міжнародні семінари та консультації з метою поширення інклюзивних практик.

Вперше керівництво УДН було представлено у світі міжнародною організацією CAST у 2008 році. Ми маємо розуміти, що дане керівництво не є чітким набором законів чи правил для виконання вчителями. Воно є інструментом для створення безпечного навчального середовища, де усі можуть брати активну участь в навчальному процесі. Всього в період з 2008 по 2024 роки документ оновлювався 4 рази. Остання версія з'явилась у серпні 2024 року та називається UDL Guidelines 3.0.

UDL 3.0 — це новий етап у розвитку інклюзивної освіти, який ставить учня в центр освітнього процесу та спрямований на створення більш справедливого та доступного навчального середовища. Керівництво змінює роль вчителя, перетворюючи його на фасилітатора навчання. Педагоги тепер можуть створювати більш гнучкі та персоналізовані навчальні середовища, де кожен учень відчувається комфортно і може брати активну участь у процесі навчання.

З'ясовано, що керівництво побудовано на трьох основних принципах, в кожному з яких є розділи: доступність, підтримка, виконавча функція. Базові принципи: множинність способів залучення, множинність способів представлення, множинність способів дій та вираження.

Встановлено зміст кожного принципу. Перший принцип відповідає за мотивацію та ентузіазм учнів до навчання. Другий принцип – за способи представлення інформації учням, а третій – за способи представлення учнями засвоєних знань.

Узагальнено, що UDL 3.0 – це крок до створення більш справедливої та доступної освітньої системи. Нові принципи наголошують на важливості врахування індивідуальних особливостей кожного учня та надання їм рівних можливостей для навчання. Отже, в учнів з'являється можливість розкрити

свій потенціал та створити більш справедливе та доступне освітнє середовище.

РОЗДІЛ 3

ПРОЦЕС ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

ІНКЛЮЗИВНО-ОРІЄНТОВАНОГО УРОКУ

3.1. Реалізація принципів універсального дизайну дня навчання в освітніх закладах США

Професори Університету Коммонуелт у Вірджинії стверджують, що в останні роки кількість онлайн-курсів та студентів, які їх відвідують значно збільшилась. Якість підготовки вчителів до даного формату викладання стає рішачим фактором. Після визначення онлайн-навчання як галузі спеціальної освіти, було виявлено, що Universal Design for Learning (UDL) є найкращою стратегією забезпечення дистанційного навчання [38].

Спираючись на статистику труда від Бюро Міністерства труда США, прогнозується збільшення кількості кадрів серед педагогів спеціальної освіти [44]. Із збільшенням потреб у спеціальних педагогах поширився онлайн-формат підготовки педагогів. Під час підготовки спеціалістів стало важливо їхнє розуміння таких двох галузей педагогіки як спеціальна освіта та педагогіка дистанційного навчання, а також їх гармонічне об'єднання в єдине ціле.

Алвес та Роджерс Кеннеді у своєму дослідженні з підготовки педагогів у сфері спеціальної освіти обговорюють важливість акцентування уваги на знаннях, педагогіці та інноваціях. Науковці надають рекомендації, щодо підготовки спеціалістів:

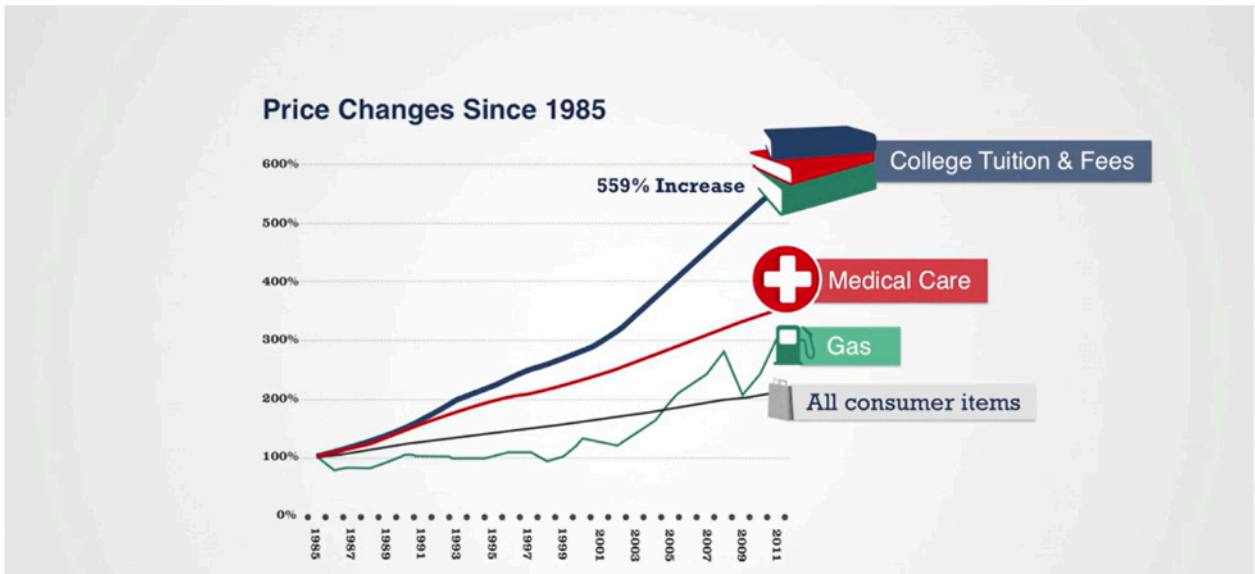
1. Interteaching (метод навчання, в якому змінюється навчальне середовище, що впливає на дії, думки та відчуття учнів)
2. Video-based reflection (використання відео у рефлексії)
3. Content acquisition (доступність мультимедійних навчальних матеріалів) [32]

Цікавий досвід Дафни Колер, ізраїльсько-американської професорки факультету інформатики Стенфордського університету, стипендіатки фонду Мак-Артура, співзасновниці освітньої площадки Coursera. У своєму інтерв'ю вона практично доводить важливість впровадження можливості навчатись онлайн у систему освіти [22].

Дафна – науковець у третьому поколінні, тож її освіта була чимось ніби само собою зрозумілим. Не всі можуть похизуватись подібними можливостями. Так, наприклад, у деяких країнах світу, наприкладі Південно-Африканської Республіки, освіта є взагалі чимось важко досяжним. Система освіти там сформувалась вже після впровадження офіційної політики расової сегрегації для білошкірої меншини – апартеїди. Для навчання талановитих студентів, які бажають здобути якісну освіту, наразі просто не вистачає місць.

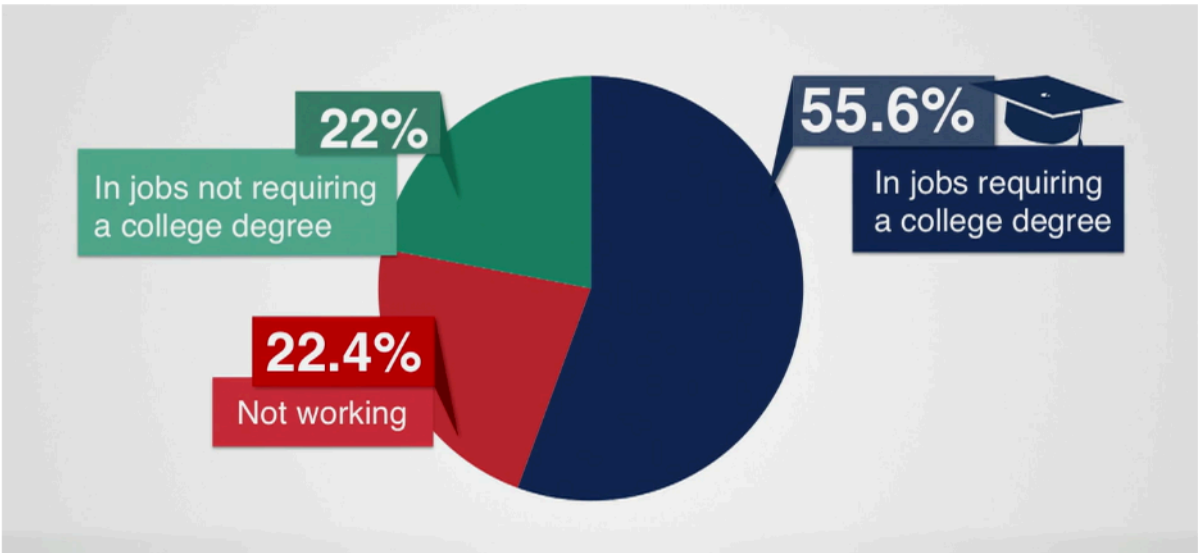
У 2012 році в місті Йоханнесбург була кризова ситуація з університетами. Після звичайного набору студентів, залишилось декілька вільних місць. Тисячі батьків разом із абітурієнтами займали чергу перед воротами закладу вночі. Після відкриття, почалась тиснява. Як наслідок, було 20 поранених та одна загинула мати. Це була жінка, яка боролась за краще майбутнє для своєї дитини.

У країнах США освіта виявляється теж не такою доступною, як може здаватись на перший погляд. Освіта стає недоступною для багатьох верств населення з огляду на високу вартість. За статистикою з 1985 року по 2011 рік освіта стала дорожчою приблизно на 559 %. На графіку видно, що в порівнянні з цінами на медичні послуги, паливо та іншими затратами, ціна за освітні послуги виросла найбільше (мал.5).

Мал. 5 Зміни вартості освіти з 1985

Не менш важливою проблемою є те, що студенти, навіть маючи освіту, не можуть успішно працевлаштуватись за обраним профілем. За статистикою лише 55.6 % відсотків випускників працюють за спеціальністю, 22 % працюють не за спеціальністю, 22.4 % не працюють (мал.6).

Мал. 6 Статистика зайнятості випускників після університету

Ендрю Ин — американський учений у галузі інформатики, доцент Стенфордського університету провів експеримент. Він викладає один з найважливіших курсів в Стенфордському університеті – «Машинне навчання», на який записується кожний раз приблизно 400 студентів. Вчений запропонував свій курс більш широкій аудиторії онлайн. На нього записалось 100 000 студентів. Для більш чіткого розуміння різниці: науковець мав би працювати приблизно 250 років, щоб така кількість студентів змогла опанувати цей курс.

Проаналізувавши кількість бажаючих навчатись студентів, Ендрю Ин та Дафна Колер створили свою компанію «Coursera». Вона безкоштовно відкриває доступ до сотень тисяч людей з різних точок світу. Компанія співпрацює з різними університетами світу та пропонує наступні галузі: інженерія, гуманітарні науки, медицина, біологія, суспільні науки, математика, бізнес, інформатика та інші. Більш 10 мільйонів студентів навчаються на сайті компанії, незважаючи на свої фінансові труднощі, геолокацію, стан здоров'я чи інші особливості. Це універсальний формат навчання без бар'єрів. Кожний учасник освітнього процесу має можливість долучитись.

Курси на «Coursera» відрізняються від типових онлайн-курсів своєю якістю. Це схоже на справжнє навчання в університеті, де у вас є розклад занять, справжні домашні завдання, строки здачі та оцінки.

Студент під час опанування курсів онлайн має змогу вийти за часові та просторові бар'єри класної кімнати. Замість того, щоб прослуховувати годину та 20 хвилин монотонну лекцію, матеріал можна розбити на модульні відео по декілька хвилин. Кожний такий модуль несе в собі одну ідею, спрямовану на розкриття загальної теми.

Процес навчання є досить нестандартним. Він відходить від загальної моделі уроку. Стандартне заняття має в собі загальну структуру, яка не

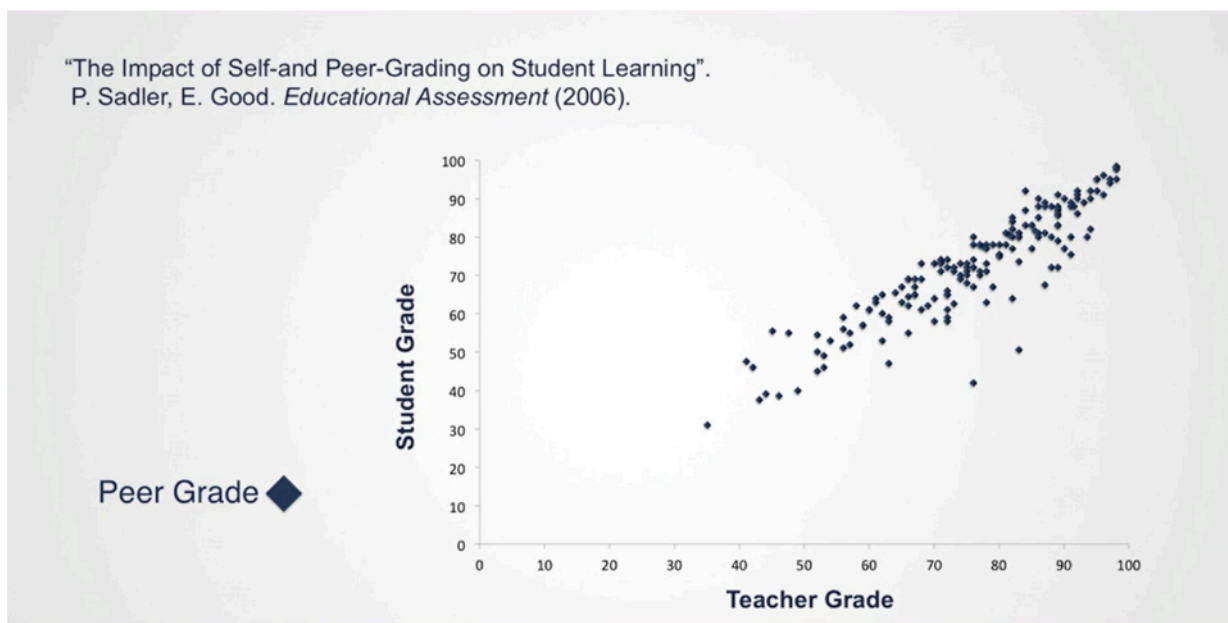
Наприклад, деякі студенти можуть потребувати підготовчого матеріалу перед ознайомленням з наступною темою, іншими треба навпаки більше матеріалу для самостійного опрацювання. Що є особистісно-орієнтованим навчанням.

Окрім отримання теоретичних знань, учні також мають можливість практично попрацювати з матеріалом. Результати досліджень показують, що навіть найпростіші практичні справи на повторення вивченого підвищують рівень засвоєння знань майже вдвічі. Так, наприклад, у відео на сайті встроєні питання, які висвітлюються через кожні дві хвилини. Якщо студент не достатньо запам'ятав вміст, він може передивитись та знову дати відповідь. Додатково є роз'яснення до кожного питання. Практичні завдання складаються не тільки із питань на повторення слів куратора, а й більш складні справи, які потребують осмислення переглянутого.

Наступне питання, з яким зіткнулись розробники було у тому, як перевірити таку велику кількість робіт від 100 000 студентів, якщо на практиці немає відповідної кількості викладачів. Сучасні технології допомогли зробити цей процес більш автоматичним. Проте, автоматично через програму може перевірятись тільки деякі формати вправ. Якщо це завдання відкритого типу та потребують розгорнутої відповіді, то перевіряти його таким чином неможливо. Особливо це стосується завдань гуманітарного або соціального профілю, бізнес-спрямованих вправ. Що робити із таким видом завдань? Результат тестових перевірок не зможе надати об'єктивну оцінити знань студента. Тоді в нагоді стали інструменти самоперевірки та взаємоперевірки.

Наступний графік (мал. 7) надає результати дослідження Седлера та Гуда щодо ефективності взаємо- та самоперевірки. Насправді, оцінка, яку виставляє студент не сильно відрізняється від оцінки викладача. До того ж, це є накопиченням досвіду та своєрідним етапом закріпленням вивченого. На графіку є дві осі: ось x відповідає за оцінку вчителя, тоді як ось y – оцінку

студента. Графік, що позначають оцінку студента, знаходиться дуже близько до оцінок вчителя [37].

Мал. 7 Вплив само- та взаємооцінювання на навчання студентів

Ще більш цікавим є результат дослідження із самооцінюванням. Навіть при умові, якщо надати волю студенту поставити собі найвищий бал, оцінка ще більш співпадає із оцінкою вчителя. Тобто, даний формат перевірки робіт є доволі об'єктивним та має право на існування у випадку масової перевірки робіт.

Студенти організовують свої спілки під час навчання, об'єднуються самостійно навколо спільної інтелектуальної діяльності. Вони співпрацюють один з одним різними шляхами. Наприклад, створюють форуми для питань та відповідей. Враховуючи кількість студентів та розмаїття їх розташування, можливо миттєво отримати відповіді на свої запитання. Так, студент, який працює над розв'язанням завдань о третій годині ночі, може отримати відповідь від студента, який так само працює над тим же питанням, але живе у іншому часовому поясі та працює вдень. За статистикою, середній проміжок часу між питанням та відповіддю на форумі – 22 хвилини. Така взаємодія є більш широкою та глобальною. Даний формат точно не запропонуєш під час

звичайного навчання у школі чи університеті, де усе розмаїття думок зосереджено на 25 учнях.

Деякі групи студентів зустрічаються особисто в реальному житті, якщо географічно знаходяться поруч один з одним. Інші – об'єднуються віртуально за критеріями мови, культури, чи інших спільних рис. Важливо є те, що така взаємодія є особистою ініціативою студентів без втручання з боку університету.

Даний формат навчання надає розширені можливості для педагогіки. Процес навчання стає більш адаптивним до потреб студента. Так, наприклад, під час виконання тестів студенти роблять помилки. За рахунок того, що ці завдання виконує велика кількість студентів, ми маємо готові дані та статистику відповідей та фідбекі. На основі цього відбувається аналіз помилок. Таким чином, можна з'ясувати, які методи навчання є ефективними та неефективними в конкретному випадку, що легко та важко засвоюється студентами, як допомогти зрозуміти це краще.

Ендрю Ин у своїй практиці викладання мав подібний експеримент. Він із групою студентів розглянув виконані домашні завдання. На основі найпоширеніших помилок, науковець винайшов корінь проблеми та згенерував ідеальне пояснення для учнів, які не змогли успішно впоратись із завданням.

За допомогою такого глобального формату, навчання стає персоналізованим та вирішує одну з найважливіших проблем педагогіки за останні 40 років. «Проблема двох сігм» -це ідея сформована американським психологом Бенджаміном Блумом у 1984 році. У своїй статті він допускає, що учні, які індивідуально займаються із викладачами, на два відхилення досягають успіхів більше, у порівнянні із звичайним середньостатистичним учнем. Стандартні відхилення вчений називає сигмами [21].

Різниця розвитку учнів у дві сигми є величезною: приблизно від середніх навчальних досягнень до видатних результатів. Тобто, суть проблеми, яку описує Блум, полягає у тому, що система освіти немає можливості надати персоналізоване навчання кожному її учаснику. Як наслідок, не може забезпечити реалізацію потенціалу учня.

Бенджамін Блум висуває гіпотезу, що при користуванні індивідуалізованого підходу навчання на уроках, воно стає більш результативним. Він пропонує Mastery Learning. Цей підхід реалізується на основі зворотного зв'язку з боку вчителя. При цьому кожний учень має особистий план навчання та не переходить до вивчення наступної теми, поки не засвоїть повністю минулу.

Реалізація підходу Блума, щодо вирішення даної проблеми, здавалась дуже складною ще 40 років тому. Сьогодні сучасний світ надає багато можливостей для розв'язання таких питань. Надати кожному студенту ментора залишається так же неможливо, але чому не використати для цього смартфони чи комп'ютери?

Ще однією особливістю компанії «Coursera» є відмова від стандартного нудного формату лекції на користь активному навчанню. За результатами досліджень, завдяки активному формату навчання, показники залученості та відвідування занять стають вищими. Отже, під час виконання перевірочних робіт, учні получують кращі оцінки.

При умові успішного завершення курсу, студент має право отримати сертифікат. Із 2013 року для окремих курсів сертифікати стали платними. Студент має право отримати його безкоштовно, якщо доведе наявність економічних труднощів та свою амбіційність стосовно курсу. Документ може бути корисним на роботі та у навчанні. На практиці, є навіть студенти, які використовують сертифікати для отримання заліку в університеті.

Важливо, що після початку повномасштабного вторгнення Росії на територію України, компанія вирішила повністю припинити відносини з країною-агресором. Послуги стали повністю недоступними для мешканців Росії. Джефф Меджонкалда, генеральний директор «Coursera», коментує ситуацію наступним чином:

"Coursera вважає, що навчання є джерелом людського прогресу, і ми

Документ підписаний за допомогою КЕП на ресурсі paperless.com.ua наступними особами: КАБАНЕЦЬ МАРІНА МИКОЛАЇВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:23, КАРАЛКІНА ГАННА ВАДИМІВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:18

вважаємо, що навчання є джерелом людського прогресу, і ми не будемо підтримувати фінансову або репутаційну вигоду

російських викладачів чи установ на Coursera під час цієї трагедії, а також не будемо намагатися отримувати прибуток від ведення бізнесу в регіоні під час цієї гуманітарної кризи. В результаті ми призупиняємо всі ділові операції в Росії." [24]

Україна активно співпрацює з компанією, починаючи з 13 травня 2013 року. Тоді Фонд Віктора Пінчука став їх першим українським партнером. Організація працює над створенням субтитрів українською мовою для окремих курсів. Першими курсами стали «Model Thinking» та «Introduction to Finance» від Мічиганського університету. BIONIC University, інноваційний український проект, теж співпрацює з «Coursera» з 2013 року.

Отже, викладачі Сполучених Штатів Америки мають досить цікавий досвід впровадження універсального дизайну в систему освіти. Цьому спонукала низка проблем. Одна з них – доступність навчання для дітей, у зв'язку із його високою вартістю. Проект, організований викладачами Стенфордського університету Дафною Колер та Ендрю Ином, допомагає учням успішно долати будь-які бар'єри. Чи то фінансова проблема, чи фізична або фізіологічна. Принципи універсального дизайну навчання широко використовуються в компанії Coursera. Вона впроваджує зручні та нестанартні шляхи подачі інформації та інструменти оцінювання, а також практикує активний формат навчання. Ще однією перевагою компанії є широкий охопит глядачів. Кількість студентів, яку можна залучити онлайн набагато більша, ніж кількість студентів на занятті за один і той же проміжок часу. Не дивлячись на те, що компанія працює в онлайн форматі, вмотивовані студенти співпрацюють поза межами онлайн-формату та об'єднуються у спілки офлайн.

3.2. «Розумне пристосування», його зв'язок з універсальним дизайном і доступністю до навчання

Універсальний дизайн та розумне пристосування на перший погляд є двома дуже схожими стратегіями пристосування середовища до особливих потреб людини, але, насамперед, існують чіткі відмінності між ними.

Конвенція ООН про права інвалідів визначає розумне пристосування як «...внесення, коли це потрібно (у конкретному випадку), необхідних і доречних модифікацій та коректив, що не стають несумісними чи не виправданими для забезпечення реалізації або здійснення особами з інвалідністю нарівні з іншими всіх прав людини й основоположних свобод» [8]. З цього випливає, що в процесі розумного пристосування модифікації відбуваються на етапі вже готової продукції, але ми пам'ятаємо що в універсальному дизайні адаптація до потреб відбувається ще на етапі проектування.

Яскравим прикладом розумного пристосування є наявність перекладачів-консультантів жестової мови в поліклініці для спілкування із людьми з порушенням слуху або мовленнєвих процесів. У випадках, коли неможлива модифікація певних споруд, додатково під потреби маломобільних користувачів додають пандуси, підйомні пристрої та ін.

Особливо актуальним є розумне пристосування у шкільній роботі з обдарованими дітьми. Розгляне конкретні приклади застосування даної практики в освіті.

Дитячий церебральний параліч (ДЦП) – це хвороба центральної нервової системи, під час якою під ураженням знаходиться один чи декілька відділів головного мозку. Як наслідок, відбуваються порушення зору, м'язів, координації рухів, слуху, мовлення та психіки. Для того, щоб забезпечити якомога успішну інтеграцію таких дітей, краще скористатись наступними

- Проведіть попередні бесіди із класом, поясніть дітям, що з ними разом буде навчатись особлива дитина, розкажіть про цю хворобу, потреби та особливості новачка.
- Виберіть на допомогу декілька «відповідальних» учнів.
- Підлаштуюте освітнє середовище відповідно до потреб особливої дитини, приберіть зайві бар'єри та перешкоди. Зробіть класну кімнату більш просторою для легшого пересування на інвалідному візку.
- Пояснюйте стратегію виконання завдання чітко та зрозуміло. За потреби повторіть. Надавайте більше часу на виконання.
- Не забувайте про відпочинок, фізхвилинки, вправи для очей та стретчинг.
- Надавайте обдарованим дітям особливу підтримку та допомогу.
- Розвивайте вербальні навички дітей, влаштовуючи рольові ігри.

Епілепсія – за сучасними даними є групою різних захворювань, спільною ознакою яких, є епілептичні напади. Напади можуть бути двох видів: тоніко-клінічні (значні) та малі (тимчасові). Значні напади – важкі, можуть тривати кілька хвилин та супроводжуються криками, конвульсіями, проблемами з диханням, втратою пам'яті та свідомості. Тимчасові напади можуть бути взагалі непомітними та тривати декілька секунд, можуть бути незначні судоми та погляд в одну точку.

Учителю слід знати в таких випадках, що інколи перед нападами за 1-2 години дитина може стати більш нервовою, можливий головний біль або запаморочення. Проте, у більшості випадків епілептичні напади – несподівані.

При роботі з такими дітьми можна використати минулі поради та додати наступне:

- Проведіть інструктаж з класом, як надавати першу допомогу при епілептичних нападах.

- Визначити, скільки часу необхідно учню, щоб він знову почав працювати в тому ж ритмі, що й до нападу; урахувати це, щоб відрегулювати навантаження.

- Ізолюйте дитину від будь-яких предметів, що можуть нанести шкоду (гострі кути, вода).

Аутизм — це розлад розвитку нервової системи, який проявляється в дитячому віці і характеризується порушеннями соціальної взаємодії, комунікації та поведінковими особливостями. Люди з аутизмом можуть мати труднощі з розумінням емоцій інших людей, спілкуванням та встановленням соціальних контактів. Вони можуть також мати обмежені інтереси та повторювані дії.

Аутизм часто описується як спектр розладів, оскільки його прояви можуть бути дуже різноманітними — від легких форм, коли людина здатна функціонувати незалежно, до більш важких, коли потрібна постійна підтримка. Основні ознаки аутизму зазвичай виявляються у віці до трьох років. І хоча точні причини аутизму залишаються невідомими, вважається, що цей стан виникає через поєднання генетичних і зовнішніх факторів.

Люди з аутизмом можуть мати унікальні здібності та таланти, і для їхньої підтримки важливі індивідуальний підхід, спеціальні програми навчання та розуміння з боку суспільства.

Робота з дітьми з аутизмом у класі може бути складною, але водночас і дуже корисною, якщо використовувати правильні підходи. Ось кілька рекомендацій для вчителів:

- Створіть чіткий розклад та розпорядок роботи, візуалізуйте його.
- Мовлення вчителя (усне та письмове) повинно бути максимально зрозумілим із семантичної та практичної сторін.

- Надавайте інформацію різними способами, комбінуючи усну інформацію з візуальною (наприклад, картки з символами, фотографії, діаграми, схеми, таблиці), жестовою мовою або письмовою формою (на дошці чи за допомогою комп'ютера). Для цього заздалегідь узгодьте з

батьками та фахівцями, які засоби альтернативної комунікації будуть найбільш ефективними для конкретної дитини.

- Пояснюйте чіткі причинно-наслідкові зв'язки, послідовність дій як для окремої дитини, так і для всього класу/
- Ретельно спостерігайте за поведінкою дитини з аутизмом. При сенсорному перевантаженні дитині необхідний негайний відпочинок. Одним із можливих проявів сенсорного перевантаження може бути самостимулююча поведінка, як-от розгойдування, кружляння або рухи руками. Не звертайте на це надмірної уваги та поясніть іншим дітям причини такої поведінки. Іншими наслідками сенсорного перевантаження можуть бути незграбність у рухах, труднощі з дотриманням дистанції з іншими людьми або порушення дрібної моторики (наприклад, складнощі із зав'язуванням шнурків).

Отже, Універсальний дизайн та розумне пристосування тісно пов'язані з питанням доступності, і обидва підходи спрямовані на забезпечення прав людей з інвалідністю. Однак, їхня основна відмінність полягає в масштабі завдань.

3.3. Рекомендації вчителям інклюзивних закладів освіти щодо застосування принципів універсального дизайну

Дотримання принципів універсального дизайну навчання вчителем у його роботі допомагає йому краще підготуватись до навчання різних категорій дітей. Проте, навіть УД, як інструмент, не гарантує повністю успішність уроку. Для вирішення цього питання існують різні стратегії навчання.

Використання різних стратегій навчання має у собі різні цілі. Так, вони можуть забезпечувати гнучкість навчання, пропонуючи різні альтернативи,

Документ підписаний за допомогою КЕП на ресурсі paperless.com.ua наступними особами: КАБАНЕЦЬ МАРИНА МИКОЛАЇВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:23, КАРАЛІКІНА ГАННА ВАДИМІВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:18

розвивати автономність через кооперативну роботу у групах, а також пропонують гнучкі інструменти для вчителя. Кількість стратегій викладання

є досить великою, але це зовсім не означає, що вчитель має обов'язково використовувати кожну з них. Усі вчителі індивідуальні, тож кожний для себе обирає найефективніші у роботі. [16, с. 22-28]

Диференційоване навчання – є першою стратегією у нашому переліку. Від самого початку ця стратегія використовувалась лише у роботі з обдарованими учнями. Пізніше її адаптували для виявлення потреб усіх учнів. Під час диференціації враховуються освітні потреби, компетентності та можливості кожної дитини. Замість традиційного підходу, де весь клас отримує однакове завдання, диференціація означає, що вчитель звертає увагу на індивідуальні особливості кожного учня. У той час, інструменти навчання та оцінювання повинні бути справедливими, гнучкими й сприяти залученню всіх учнів до навчального процесу.

Суть кооперативного навчання полягає у об'єднанні учнів у невеликі групи за спільними інтересами, стилями навчання чи можливостями. Зазвичай діти спільно працюють у цій групі над виконанням певного завдання від 4 до 6 тижнів разом. Після цього склад групи може змінюватись. Дана стратегія навчання є ефективною з метою корекції поведінки, підвищення уваги, залучення до навчального процесу, розвинути вміння співпраці та роботи у колективі.

Тематичне навчання засноване на ідеї, що учні краще засвоюють матеріал, коли можуть пов'язати його з реальним світом. Тема стає центральною ідеєю, яка об'єднує різні предмети, що сприяє цілісному навчанню. Вибір теми, навколо якої буде організовано навчання, здійснює вчитель або група вчителів.

Наприклад, під час зимових занять темою уроків можуть бути сніжинки. Плануючи уроки, вчитель підбирає для читання уривки з творів різних авторів про сніжинки. На уроках мови учні можуть написати короткі оповідання про сніжинки (після вивчення техніки написання творів) або

Документ підписаний за допомогою КЕП на ресурсі paperless.com.ua наступними особами: КАБАНЕЦЬ МАРІНА МИКОЛАЇВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:23, КАРАЛІНА ГАННА ВАДИМІВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:18

створити власні вірші (після ознайомлення зі структурою різних поем і поетичних стилів).

Якщо після завершення вивчення теми виявляється, що деякі учні не повністю засвоїли матеріал, вчитель може застосувати альтернативний підхід, який передбачає навчання в іншому класі або в громаді. Навчання в громаді може бути більш ефективним для розширення уроку або для альтернативного підходу до засвоєння матеріалу, що викладається в класі за загальною навчальною програмою з певних тем чи питань. Таке навчання може включати вивчення особливостей надання послуг, можливостей організації дозвілля, набуття практичного досвіду або проведення командного дослідження.

Концептуальні карти є наочним і графічним способом представлення інформації. Вони відображають як невеликі обсяги даних, так і зв'язки між ними. Ці карти відомі також як сюжетні карти, графічні органайзери, просунуті органайзери, семантичні карти та органайзери для розуміння. Їх часто використовують для вивчення структури тексту, полегшення розуміння і допомоги учням у засвоєнні нових слів.

Закріплені інструкції – це стратегія для дослідження у кооперативному середовищі. Центром даної стратегії є певна проблема, яка виступає «якорем» у всіх видах діяльності.

Модифікований текст – індивідуально адаптований під потреби та можливості учнів текст. При цьому, обсяг, шрифт або колір тексту не змінюються. Йдеться мова про заміну складних термінів, скорочення речень або пояснення складних слів посиланнями.

Перетворення тексту на голос – це процес або продукт, який дозволяє учню одночасно бачити та чути текст. Для цього використовуються синтетичний голос для озвучення тексту з монітора комп'ютера, або ж використовується записаний людський голос або цифровий запис.

Маніпулятивні предмети застосовуються для передачі абстрактних ідей або концепцій. До таких предметів відносяться головоломки, кубики з номерами, тривимірні моделі, тонографічні глобуси, лялькові персонажі, а також картки з буквами або зображеннями.

Симуляція та віртуальна реальність допомагають учням розуміти ситуації з реального життя у штучному середовищі.

Симуляції – це штучне створення умов та проблем, максимально наближених до реальності. Таким чином, на уроці на англійській мови можна створити безліч проблемних ситуацій, як похід в кіно або кафе, де учні мають можливість застосувати засвоєнні знання на практиці у спілкуванні один з одним.

Допоміжні технології – сучасні технологічні пристрої або програми: комп'ютер, інтерактивна дошка, магнітофон, аудіоплівки та ін.

Стратегія моделей передбачає у собі наявність прикладів об'єктів змісту чи процесів. Крім того, моделі можуть слугувати для ілюстрації бажаних дій, наприклад, коли вчитель демонструє застосування певної стратегії чи процесу.

Окрім різних стратегій навчання, існують інші поради, які допоможуть створити якісний урок, в якому залучені усі його учасники.

1. Налаштовуйте зовнішні параметри поданої інформації.

Інформація, подана в друкованому вигляді, є фіксованою та майже незмінною. У той час як цифрові матеріали є адаптивними. Їхні параметри можна налаштувати відповідно до потреб та ситуації. Наприклад, фонову інформацію можна перенести в інше місце, підкреслити, виділити іншим кольором або взагалі видалити. Гнучкість сприяє кращому усвідомленню інформації. Слід подати інформацію учням у різних форматах. Корегуйте для цього наступні параметри:

- Шрифт, розмір тексту, міжстроковий інтервал, інтервал між символами, ширина символів, колір фону, текстовий колір.
- Розмір графічних зображень, графіків, таблиць та іншого візуального контенту.
- Контраст між зображенням та фоном.

Документ підписаний за допомогою КЕП на ресурсі paperless.com.ua наступними особами: КАБАНЕЦЬ МАРИНА МИКОЛАЇВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:23, КАРАЛІЙ НАТALIA ВЛАДИСЛАВІВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:13

- Використовуйте яскравий колір, щоб акцентувати увагу на більш важливій інформації.

- Гнучкість, швидкість відтворення інформації, поданої у звуковому форматі.
 - Швидкість, хронометраж відео, анімації, звука, симуляції.
 - Макет візуальних та інших елементів.
2. Надайте можливість учням сприйняти подану інформацію декількома способами.

Найбільш типовим способом подання інформації – є її подання у формі зображень, графіків, анімації чи тексту. Проте, такі традиційні формати можуть бути неоднаково доступними для всіх. Особливо, якщо мова йде про учнів із порушенням зору чи тих, хто не знайомий з подібною графікою. Використання візуальних зображень – доволі складний процес, тому що інтерпретація може бути неоднозначною та залежити від контексту та бази знань. Щоб запобігти такого роду проблемам, потрібно надавати інші (невізуальні) альтернативи:

- Надайте опис (вербальний чи невербальний) для всіх зображень, відео, графіків, таблиць та діаграм.
- Використовуйте сенсорні еквіваленти для ключових концептуальних елементів.
- Надайте фізичні об'єкти та просторові моделі для наглядної демонстрації взаємодії.
- Надайте слухові підказки для ключових понять та переходу до візуальної інформації. Перетворення тексту на аудіо – простий та ефективний спосіб зробити інформацію доступною для більшої кількості людей.

Текст, який легко конвертується в аудіо, зберігає всі переваги письмового формату, водночас дозволяючи користувачам сприймати інформацію на слух. Хоча технології синтезу промови постійно вдосконалюються, вони поки що не повністю передають нюанси людської

Звук має унікальну здатність емоційно залучати слухача і надавати глибокий вплив. Саме тому він відіграє ключову роль у кіно та інших видах мистецтва. Однак, покладаючись виключно на звукову інформацію, ми обмежуємо доступ до знань для людей з порушеннями слуху та тих, хто потребує додаткового часу для обробки інформації. Для створення інклюзивного середовища необхідно надавати альтернативні формати інформації, особливо коли йдеться про ключові моменти навчання.

- Використовуйте текстові еквіваленти у вигляді субтитрів та автоматизоване перетворення мови у текст.
- Надавайте візуальні діаграми, таблиці або нотації до музики та аудіо.
- Додавайте письмові розшифровки для відео та аудіо.
- Використовуйте мову жестів під час усного спілкування.
- Використовуйте візуальні аналоги для представлення акценту та просодії (наприклад, смайлики, символи або зображення).
- Надайте візуальні або тактильні еквіваленти для звукових ефектів або оповіщень.
- Надайте візуальний та/або емоційний опис для музичної інтерпретації.

3. Надайте можливість учнями познайомитись з іншими точками зору автентичними шляхами.

Для чутливої дитячої психіки важливе розуміння себе та усвідомлення наявності інших точок зору, відмінних від їхньої. Коли учень може самостійно себе ідентифікувати відповідно культури, світогляду чи інших показників, це сприяє у дитині появі відчуття приналежності та самоствердження. Іноді діти не можуть ідентифікувати себе за певною категорією, бо не знаходять відображення власного досвіду та цінностей у навчальних матеріалах. Тоді діти почувають себе відчуженими та

Знайомство з іншими культурами та точками зору допомагає розширити кругозір та розвинути критичне мислення.

- Включайте в навчальний план знайомство з науковцями, письменниками та діячами з різних культур, рас, національностей, світоглядів, різними фізичними можливостями та соціально-економічними становищами.
- Визнати діапазон людей, культур та історій, які вносять вклад у формування сучасного світосприйняття.
- Зверніть увагу на способи зображення людей і культур.
- Викривайте стереотипи та негативні образи, боріться із забобонами та спотвореними уявленнями про людей та культури.
- Шукайте автентичні, складні зображення та опис людей, історій, світоглядів, культур.
- Створюйте умови для відкритого спілкування, де кожен може висловитись та бути почутим.

4. Проясняйте лексичні одиниці, словниковий запас, символи, знаки, мовні структури.

Усі учні різні та мають свій особистий багаж знань та досвіду, що впливає на їх усвідомлення навчального матеріалу. Щоб зробити інформацію доступною для всіх у рівній мірі, ключові терміни, символи та структури повинні мати пояснення чи посилання на коментарі. Також краще подавати нову інформацію, засновуючись на вже знайомій та утворити взаємозв'язок. Цього можна досягнути за допомогою наближених прикладів, аналогій та асоціацій.

- Прокоментуйте завчасно нові терміни та способи, спираючись на вже наявний досвід
- Запропонуйте графічні символи з альтернативними текстовими записами.

Документ підписаний за допомогою КЕП на ресурсі paperless.com.ua наступними особами: КАБАНЕЦЬ МАРІНА МИКОЛАЇВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:23, КАПІЛАНІК ТАНІА ВІДЛІМІРІВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:18

- Акцнтуйте увагу на тому, що усі складні елементи, вирази та рівняння складаються з простих але не менш важливих.

- Додавайте гіперпосилання для визначення незнайомих термінів у тексті. Надайте контекст та пояснення для специфічних термінів та виразів, таких як нотації, теореми, ідіоми та жаргон.
- Робіть складніші ідеї зрозуміліші. Поясніть незрозумілі граматичні конструкції, математичні формули або візуальні елементи, використовуючи простіші та знайоміші приклади. Наголошуйте на зв'язку між різними частинами інформації, щоб створити цілісну картину. Заохочуйте активну взаємодію з матеріалом. Ставте питання, які допоможуть учням виявити та проаналізувати структурні зв'язки. Пропонуйте завдання, які вимагають від учнів застосовувати нові знання практично.

Не менш важливим для обговорення є складне питання оцінювання досягнень учнів. Кен О'Коннор відрізняє два різних поняття «бал» та «оцінка». Він визначає, що бал – це число чи літера, яку виставляють за виконану роботу та впливає на загальне оцінювання результатів. Оцінка – це позначка, яка виставляється через деякий період часу, як підсумкове оцінювання досягнень учня [31].

Часто оцінювання вчителів має засуджуючий характер. Воно абсолютно демотивує учнів на подальше навчання та досягнення більших результатів. Оцінювання зусиль, а не результату є більш продуктивною практикою. Вона має позитивний вплив навіть на учнів із гіршою успішністю. Учень не може змінити свої природні здібності, але може докласти більше зусиль. Саме це вчитель має оцінити. Наприклад, оцінюючи учня, викладач має відштовхуватись не від стандартів виконання роботи, а від минулих досягнень учня. Таким чином, результативність роботи вимірюється розвитком дитини.

Кейті Новак у своєму блозі створила зручну блок-схему, яка допоможе вчителю спрямувати оцінювання в напрямку УДН. Вона складається із питань

Документ підписаний за допомогою КЕП на ресурсі paperless.com.ua наступними особами: КАБАНЕЦЬ МАРИНА МИКОЛАЇВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:18, КАБАНЕЦЬ ДІНА ВАДИМІВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:18

Ітак-чи-блоків [27].

1) Чи надаєте ви формувальне оцінювання своїм учням?

Так. Процес формувального оцінювання починається задовго до тестування чи комплексної контрольної роботи. Воно відбувається ще на початковому етапі. Його необхідність виражається у діагностиці актуального рівня знань та визначенні прогалів. Тобто, формувальне оцінювання потрібно вчителю для того, щоб орієнтуватись у подальшій роботі. Крім цього, воно надає стартову точку, за допомогою якої, можна виміряти прогрес. Учень має інструмент, за допомогою якого, він може диференціюватись відносно того, що він вже вміє та знає.

Ні. Підсумкове оцінювання відбувається наприкінці вивчення теми, розділу, в кінці чверті, семестру чи року. Загалом, для визначення рівня знань при завершенні певного періоду. Зазвичай, воно подається у вигляді контрольної, тесту, екзамену чи створенні проекту. На відміну від формувального оцінювання, де оцінюється прогрес, підсумкове оцінювання вимірює рівень засвоєних знань.

2) Чи відповідають ваші оцінки заявленим стандартам та цілям і чи розроблені вони з використанням різних засобів для дії та вираження?

Так. На етапі планування уроку вчитель має встановити перелік стандартів, цілей, варіативність щодо представлення знань. Оцінювання повинно відповідати цим критеріям. Даний формат роботи допомагає усунути зайву тривожність з боку учнів.

Така гнучкість в оцінці також відіграє роль у заохоченні студентів шукати знання, що виходять за межі вимог завдання, яке їм пропонують виконати, особливо якщо вони обрали те, що їм цікаво. Більше того, інтеграція UDL в оцінку корисна не тільки для студентів, а й для викладачів, оскільки ці практики дозволять їм глибше поглянути на цілі та завдання курсу, визначити, що студенти повинні продемонструвати у процесі навчання, та помітити ентузіазм та креативність студентів у своїх курсах [20].

Ні. Вчитель має подумати над ймовірними перешкодами у навчанні та їх усуненням. Сфокусувавши увагу на створенні для учнів різних способів навчання та поширення знань.

3) Чи надаєте ви учням можливість додаткові спроби продемонструвати свої знання, виправити помилки та покращити оцінку?

Так. Оцінювання, обмежене галочкою, хрестиком, коментарем або оцінкою, позбавляє учнів можливості зросту. Якщо учень має, можливість повернутись та виправити свої помилки, він, дійсно, засвоює матеріал. Це може бути несправедливо по відношенню до дітей, хто одразу правильно виконує завдання, але ми маємо пам'ятати, що мета навчання полягає не у добрій оцінці, а в глибокому засвоєнні та усвідомленні інформації.

Ні. Вчителю слід впевнитись, що він, дійсно, оцінює актуальний рівень досягнень, а не минулі невдачі.

4) Чи існують чіткі критерії оцінювання знань учнів, які відповідають принципам УДН?

Так. Учні повинні знати критерії оцінювання своєї роботи для можливості самооцінювання та відстежування прогресу. Студенти можуть використати критерії оцінки для самостійної оцінки. Студенти можуть відповідати на основні питання, використовуючи свої великі ідеї. Це розширює можливості студентів [36].

Керівництво УДН не надає ідеальних критеріїв оцінювання. Ідеальні критерії, за УДН, – ті, що допомагають оцінити результативність виконаної роботи, при цьому не обмежуючи учнів. Вчитель має надати разом із оцінкою критерії, відповідно до яких буде оцінено конкретне завдання та які навички перевіряються [34].

Ні. Вчителю слід розробити такі критерії оцінки, які будуть однаково застосовані до всіх видів завдань і ясно покажуть учням, які знання та навички очікувані від них під час виконання.

5) Чи відбувається оцінювання роботи, спираючись на конкретні, заздалегідь визначені стандарти та критерії?

Так. Оцінка має бути чітко пов'язана з цілями навчання та стандартами предмету. Перед тим, як виставити оцінку, необхідно переконатися, що вона точно відображає рівень досягнення студентом цих цілей. Згідно з

принципами UDL, основна увага має приділятися тому, що знає студент, а не тому, як він порівнюється з іншими.

Ні. Вчителю слід переглянути систему оцінювання, щоб впевнитись, чи вона відображає знання та вміння, які ми хочемо розвинути в учнів.

6) Чи відображають критерії оцінювання конкретні стандарти?

Так. Якщо наші рубрики не відповідають нашим цілям, ми ризикуємо оцінювати не те, що дійсно важливо. Це може призвести до того, що студенти витрачатимуть час на розвиток непотрібних навичок, тоді як важливі аспекти навчання залишаться непоміченими.

Ні. При оцінюванні робіт слід звертати увагу на значимість кожного критерію. Не всі завдання мають однакову цінність.

7) Чи присутня у вашій роботі практика самооцінювання учнів?

Так. Науковці Мейєр та Роуз Гордон стверджують: «Найважливіше, що явна формуюча оцінка може стати основою для того, щоб окремі учні стали більш самосвідомими – більш метакогнітивними щодо свого навчання. Моделюючи безперервні підказки для роздумів, вчителі можуть почати допомагати учням контролювати свій прогрес. Ефективна підтримка і наставництво допомагають учням навчитися оцінювати свої індивідуальні зусилля і наполегливість з часом і зрештою здобути почуття незалежності щодо власного навчання. Дані, зібрані в ході формуючої оцінки, також можуть бути цінними для інших вчителів та батьків, оскільки вони працюють з тим самим учнем. Навмисні, постійні оцінки приносять користь не лише окремим особам, а й цілим шкільним співтовариствам» [33].

Ні. Вчителю слід подумати над можливістю впровадження практики самооцінювання. Чи зможе це позитивно вплинути на успішність навчання?

9) Чи ігноруєте ви несуттєві помилки в контрольній роботі?

Так. Будь то формувальна чи підсумкова оцінка, вона має бути цільовою, щоб оцінити конкретну навичку, на перевірку якої націлена контрольна робота. Чинники, які мають відношення до мети оцінки, часто заважають її точності. Наприклад, вимога, щоб відповідь була написана від

руки, може змішати труднощі з почерком чи орфографією з відсутністю знання предмета. Аналогічно, вимога, щоб студенти пройшли тест за фіксований час, може змішати навички управління стресом із рівнем розуміння [33].

Ні. Якщо вчитель не врахує незначні помилки при виставленні загальної оцінки, це не означає, що їх треба повністю проігнорувати. Потрібно обов'язково вказати на зроблені помилки.

10) Чи є зворотній зв'язок за результатами оцінювання?

Так. Згідно з Нгуєном (2021), оцінка має бути спрямована на формування у учнів довгострокових звичок та методів навчання, а не на фіксацію їх поточних досягнень. Зворотний зв'язок має допомогти учням розвинути такі якості, як критичне мислення, уміння вирішувати проблеми та співпрацювати [35].

Ні. Створюйте умови, при яких, учні будуть відчувати себе комфортно під час обговорення роботи. Це дозволить краще розуміти свої помилки та надає можливість їх виправити.

11) Чи відбувається рефлексія після проведення та перевірки контрольних робіт?

Так. Дуже часто викладачі пропускають цей етап з метою економії часу. Проте, це важливо проаналізувати виконану роботу та при необхідності мати можливість її переробити, якщо це можливо. Хоча час є цінним ресурсом, ми не повинні жертвувати якістю навчання заради швидкості. Даючи студентам можливість переробити свої роботи, ми допомагаємо їм глибше поринути у матеріал та розвинути навички критичного мислення.

Ні. Кількісної оцінки недостатньо для якісного засвоєння учнями матеріалу.

Універсальний дизайн навчання — це механізм покращення та оптимізації освітнього процесу. Проте, існують деякі міфи щодо структури

Документ підписаний за допомогою КЕП на ресурсі paperless.com.ua наступними особами: КАБАНЕЦЬ МАРІНА МИКОЛАЇВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:23; КАРАЛІВНА ГАННА ВАДИМІВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:18

УДН [25]. Вони можуть створювати перешкоди в успішному застосуванні. Серед таких міфів є:

Міф №1. УДН призначений тільки освітян з особливими освітніми потребами. Історично склалось, що принципи УДН спочатку були спрямовані тільки на особливих дітей, які мають певні обмеження. З часом та досвідом з'явилося розуміння того, що використання даної концепції відкриває шляхи до успішного навчання не тільки дітям з ООС, але й іншим. Це означає, що особливі потреби не обмежуються категорією «інвалідність». Це поняття набагато ширше. Людська мінливість є індивідуальною змінною, яка залежить від зовнішніх та внутрішніх умов.

Насамперед, в інклюзивному середовищі, де є учні з різними потребами, усі мають рівні можливості для розвитку. В інклюзії навіть обдаровані талановиті діти мають значні успіхи. Якісному інклюзивному уроку властиві гнучкість, прискорення та різноманітність. Гнучкість дозволяє учням самостійно обирати методи навчання, форми оцінювання та матеріали. Прискорення дозволяє обдарованим учням навчатись у більш швидкому темпі. Різноманітність надає можливість персоналізувати навчання.

Міф №2. УДН та диференційоване навчання – це синонімічні поняття. Ці два терміни мають принципово різні підґрунтя. Суть УДН в роботі над активним залученням, прийнятті відмінностей та усуненні бар'єрів в навчанні. У диференційованому навчанні задовольняються потреби лише окремих категорій дітей. Наприклад, вчитель викликає читати вголос текст лише ту дитину, в якій краще розвинуте вміння читати [43].

Ці дві стратегії можуть добре доповнювати один одне. Якщо під час перевірки з'являються дані, що певним учням потрібна додаткова підтримка, вчитель диференціює навчання, комбінуючи з практиками УДН.

Міф №3. УДН – це просто добре викладання. Безумовно, якість роботи вчителя, його професійна компетентність має безпосередній вплив на успішність навчання [23]. Якісне викладання – результат досвіду вчителя.

Документ підписаний за допомогою КЕП на ресурсі paperless.com.ua наступними особами: КАБАНЕЦЬ МАРИНА МИКОЛАЇВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:23, КАРАЛКІНА ГАННА ВАДИМІВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:18

УДН, в свою чергу, є результатом десятирічних досліджень в області нейробіології та когнітивної психології. Отже, універсальний дизайн

навчання – це глибока систематична основа, яка надає інструменти та стратегії для створення гнучких навчальних матеріалів.

Міф №4. УДН – персоналізоване навчання. Так, принципи УДН дозволяють учням навчатись та демонструвати свої знання зручним для них способом. Проте, мета персоналізованого навчання – створити власний шлях для навчання учня, орієнтуючись на його унікальні можливості, здібності та теми навчання. Персоналізація має на меті адаптацію до конкретного учня. Можна стверджувати, що УДН – це фундамент, на якому будується персоналізоване навчання.

Міф №5. УДН має тільки розважливий характер.

Ефективне навчання не має бути завжди веселим. Воно має бути цікавим та захоплюючим. Хоча це є важливою складовою УДН, створення захоплюючої атмосфери на занятті не є єдиним завданням. Наприклад, займаючись улюбленим хобі, ми не ставимо першочерговою метою розважитись. Яскравим прикладом, є тренування спортсменів. Легкоатлети пробігають великі дистанції завдяки залученості, зацікавленості та кропіткій праці. У такому випадку мотивація не пояснюється бажанням отримати задоволення.

Деякі обґрунтовують свою позицію тим, що вчитель створює гнучкі матеріали відповідно до інтересів дітей. Це робить урок розважливим. Але подібні погляди – є оманливими. Це знецінює повністю ідею УДН.

На заняттях, побудованих на принципах УДН, діти захоплюються темою, активно працюють та застосовують інтелектуальні здібності. Вони повністю занурюються в навчальний процес, проте не завжди отримують від цього задоволення.

Міф №6. УДН виключає безпосереднє навчання.

Для тих, хто тільки знайомиться із стратегіями універсального дизайну, будуть незвичними способи реалізації навчання в освітньому процесі. Викладачі створюють умови при яких прямий вплив на учня підтримується варіативністю ресурсів та можливостей. Учні самостійно обирають, як їм

зручніше опрацьовувати матеріал: виконувати експеримент, працювати з літературою, дивитись фільм чи брати участь у дискусіях з однокласниками. У будь-якому випадку, вчитель надає допоміжні ресурси та приклади. Таким чином, в заняттях присутнє безпосереднє навчання, але основний фокус змінюється із вказівок вчителя на інтереси та розвиток дітей. Учні самостійно керують навчальним процесом.

Отже, для підвищення ефективності застосування універсального дизайну навчання, вчителю слід комбінувати його із різними стратегіями організації навчання. Учителі, так само як і учні, мають свій особистий підхід до навчання, і не всім учителям подобаються однакові стратегії. Головне, щоб учитель не залишав учня з відчуттям, що більше можливостей для навчання було б, якби урок був проведений по-іншому.

Висновки до розділу 3

У даному розділі ми розглянули практику організації освітнього процесу в інклюзивному класі. Першим кроком ми проаналізували досвід реалізації принципів універсального дизайну для навчання в освітніх закладах США. Одним із прикладів успішної реалізації принципів універсального дизайну стала компанія Coursera. Її заснували професори Стенфордського університету Дафна Колер та Ендрю Ін. Недосконалість традиційної освіти вмотивувала їх на створення даного курсу. Він відкрито надає доступ до навчання усім студентам, не зважаючи на труднощі, з якими вони стикаються.

Наступним етапом стало дослідження «розумного пристосування» та виявлення його зв'язку з УДН. Виявилось, що обидва інструменти спрямовані на інклюзію. УДН враховує максимальну кількість індивідуальних особливостей користувачів вже на етапі планування продукту. Розумне

пристосування застосовується після створення продукту чи послуги, коли їх потрібно адаптувати відповідно до індивідуальних потреб користувачів.

Після цього ми розробили рекомендації вчителям щодо ефективного застосування УДН. Ми описали стратегії, які працюють у сукупності з УДН: диференційоване навчання, кооперативне навчання, тематичне навчання, альтернативний підхід, концептуальні карти, закріплені інструкції, модифікований текст, перетворення тексту на голос, маніпулятивні предмети, симуляція та віртуальна реальність, симуляції, допоміжні технології, стратегія моделей.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У першому розділі нашого дослідження ми проаналізували розуміння моделі інклюзивної освіти в Україні. Було з'ясовано, що інклюзія є процесом активного включення в суспільні стосунки всіх громадян, незалежно від фізичних, культурних, мовних, національних та інших особливостей. Суспільство має залучати таких осіб до процесу активної життєдіяльності. Інклюзивна освіта передбачає у собі двосторонню адаптацію: учнів до школи та навпаки.

Встановлено, що розповсюдженою проблемою інклюзії є відсутність розуміння у населення глибини даного терміну. Так, більшість людей вважає, що інклюзивна освіта пов'язана тільки з інвалідністю, що насамперед не є коректним.

Метою інклюзивної освіти є розробка широкого спектра стратегій для гнучкості подання навчальних послуг усім здобувачам освіти. Тобто, треба не робити всіх однаковими, а побудувати універсальну систему освіти, яка зможе підходити кожному. Інклюзивна освіта передбачає надання додаткової підтримки в освітньому процесі дітям з особливими освітніми потребами. До таких дітей можуть належати різні групи, зокрема діти з порушеннями розвитку, діти з національних чи етнічних меншин, діти-сироти, діти з сімей біженців тощо.

Розглянуто історичний розвиток нормативно-правової бази інклюзивної освіти. Декларація прав людини стала базовим документом для всіх країн, який дає усім рівне право на освіту та диктує основні правила-вимоги. На основі декларації у подальшому була створена наступна низка документів, які її уточнюють та доповнюють: Конвенція про боротьбу з дискримінацією у сфері освіти (схвалена ООН 14 грудня 1960 р.)[6], Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (схвалений ООН 16 грудня 1966 р.),

Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. Всесвітня декларація про освіту для всіх (прийнята під час конференції «Освіта для всіх» у Джонт'єні у 1990 р. за участі понад 150 країн світу), Стандартні правила

забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю (затверджені 20 грудня 1993 року Генеральною Асамблеєю ООН), Копенгагенська декларація про соціальний розвиток, Дакарські рамки дій (2000 р.), Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю і Факультативний протокол до неї (2006 р.), Інчхонська декларація. Освіта – 2030: забезпечення загальної інклюзивної і справедливої освіти та навчання упродовж усього життя (2015 р.).

У другому розділі нашого дослідження ми розглянули теоретичні засади використання універсального дизайну в інклюзивній освіті. Ідею УД започаткував професор Рональд Мейс у 1985 р. Принципи універсального дизайну застосовують майже у всіх сферах життєдіяльності. Універсальний дизайн в освіті передбачає інтерпретацію вчителем освітнього процесу та середовища відповідно до освітніх потреб учнів.

Було проаналізовано досвід доктора педагогічних наук Кейті Новак. Вона – відома дослідниця у сфері універсального дизайну освіти. Нею було доведено важливість впровадження універсального дизайну в освіті. Кейті активно допомагає викладачам на своїх курсах розвинути навички роботи в сфері інклюзії. Вчена наголошує на зміні традиційної моделі навчання, щоб підготувати майбутніх діячів та мислителів, замість слухняних виконавців. Узагальнено, що в універсальному дизайні навчання головний акцент уваги зміщується з вчителя на діяльність учнів.

Розробка та проведення уроків на основі принципів універсального дизайну є сучасною стратегією навчання, яка ґрунтується на основі наявності самостійного вибору для учнів. Універсальний дизайн навчання – підхід до реалізації навчальних цілей, який мінімілізує перешкоди та надає однаковий доступ та рівні можливості до вивчення іноземної мови для освітян. У такому разі навчальний процес перестає бути обтяжливим та стає більш цікавим.

Міжнародна організація CAST перша представила керівництво УДН у

Документ підписаний за допомогою КЕР на ресурс [papers.ssrn.com](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=488888) наступними особами: КАВАНЕЦЬ МАРИНА МИКОЛАЇВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:23, КАРАЛКІНА ГАННА ВАДИМІВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:18

2008 році. Остання оновлена версія документу з'явилась у серпні 2024 року та має назву UDL Guidelines 3.0. Він побудований на 3 фундаментальних

принципах: множинність способів залучення, множинність способів представлення, множинність дій та вираження.

Розкрито сім принципів універсального дизайну: рівність та доступність; гнучкість у використанні; простота та інтуїтивність використання; сприйняття інформації, незважаючи на сенсорні можливості користувачів; припустимість помилок; низький рівень фізичних зусиль; наявність необхідного розміру і простору при підході, під'їзді та різноманітних маніпуляціях, незважаючи на фізичні розміри, стан та ступінь мобільності користувача.

Третій розділ нашого дослідження демонструє практику організації освітнього процесу в інклюзивному класі. Було проаналізовано досвід американської компанії Coursera, яку створили викладачі Стенфордського університету Дафною Колер та Ендрю Ином. Курси надають можливість навчатись мільйонам студентів онлайн. В результаті курсів студент отримує сертифікат, який має право використовувати за потреби.

Використання різних стратегій навчання має у собі різні цілі. Так, вони можуть забезпечувати гнучкість навчання, пропонуючи різні альтернативи, розвивати автономність через кооперативну роботу у групах, а також пропонують гнучкі інструменти для вчителя. До них відносять: диференційоване навчання, кооперативного навчання, тематичне навчання, альтернативний підхід, концептуальні карти, закріплені інструкції, модифікований текст, перетворення тексту на голос, маніпулятивні предмети, симуляція та віртуальна реальність, симуляції, допоміжні технології, стратегія моделей.

Встановлено та висвітлено зв'язок універсального дизайну та розумного пристосування. Обидва поняття тісно пов'язані з питанням доступності та спрямовані на забезпечення прав людей з інвалідністю.

Однак, їхня основна відмінність полягає в масштабі завдань та етапі реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байда Л. Ю. Школа для кожного: навчальний посібник. – К., 2015 – 60 с.
2. Бондарь В. І., Синьов В. М., Тімашов В. М. Дефектологічний словник. Київ : «МП Леся», 2011. 528 с.
3. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
4. Інклюзивна освіта. Досвід Німеччини. [Електронний ресурс]. URL: <https://nus.org.ua/articles/inklyuzyvna-osvita-dosvid-nimechchyny/> (дата звернення: 14.09.2018)
5. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. «Інклюзивна освіта: від основ до практики»: [монографія] – К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. – 152 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
6. Конвенція з подолання дискримінації в освіті від 14.12.1960. [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_174#Text
7. Конвенція про права дитини. Конвенцію ратифіковано Постановою ВР № 789-XII від 27.02.91. [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
8. Конвенція про права осіб інвалідністю. Документ 995_g71, чинний, поточна редакція від 19.06.2023. [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
9. Лорман Т., Дешпелер Д., Харві Д. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практичний посібник. – К. : ТОВ Фірма «ЕСЕ», 2011 – 296 с.
10. Некомерційна освітня дослідницька організація CAST. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.cast.org>

Документ підписаний за допомогою КЕП на ресурсі paperless.com.ua наступними особами: КАБАНЕЦЬ МАРІНА МИКОЛАЇВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:23, КАРАЛКІНА ГАННА ВАДИМІВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:18

11. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта. навчальний посібник. – Київ: ТОВ «Агентство «Україна»,. 2019. – 300 с.

12. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання: Наказ МОН № 912 від 01.10.2010. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0912290-10#Text>
13. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145- VIII. Стаття 20 в редакції Закону № 463-IX від 16.01.2020. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
14. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 06.10.2005 2961-IV, поточна редакція від 01.01.2024. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>
15. Саламанська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у галузі освіти осіб з особливими освітніми потребами та Рамки Дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами. [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94
16. Софій Н. З. Універсальний дизайн в освіті: посібник., – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 76 с.
17. Статистичні дані МОН щодо інклюзивного навчання. [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani>
18. Тавгень І. А. Дистанційне навчання: досвід, проблеми, перспективи / І. А. Тавгень. – Мн.: БГУ, 2003. – 218 с.
19. Троян І. З якими викликами зіштовхнулася спеціальна освіта в Україні: що кажуть вчителі та які плани змін є в МОН. [Електронний ресурс]. URL: <https://nus.org.ua/articles/z-yakymy-vyklykamy-zishtovhnulasya-spetsialna-osvita-v-ukrayini-shho-kazhut-vchyteli-ta-yaki-plany-zmin-ye-v-mon/>
20. Alsalamah, A. (2020). Assessing Students in Higher Education in Light of UDL Principles. American Research Journal of Humanities & Social Science (ARJHSS) 3(1), 24-27.

21. Benjamin S. Bloom. The 2 Sigma Problem: The Search for Methods of Group Instruction as Effective as One-to-One Tutoring. 1984. [Електронний ресурс]. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.3102/0013189X013006004>
22. Daphne Koller. What we're learning from online education. June 2012. [Електронний ресурс]. URL: https://www.ted.com/talks/daphne_koller_what_we_re_learning_from_online_education?subtitle=en
23. Hall, P., & Simeral, A. (2017). Creating a Culture of Reflective Practice: Capacity-Building for Schoolwide Success. Alexandria, VA: ASCD.
24. John Doe. Coursera and PayPal stop working in Russia, and Revolut bans money transfers in Russia and Belarus. 2022. [Електронний ресурс]. URL: <https://it-don-articles.com/page/461-coursera-and-paypal-stop-working-in>
25. Katie Novak. 6 Myths about Universal Design for Learning. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.novakeducation.com/blog/6-myths-about-universal-design-for-learning>
26. Katie Novak. Biography. <https://www.edutopia.org/profile/katie-novak/>
27. Katie Novak. How to Universally Design Assessment Practices. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.novakeducation.com/blog/how-to-universally-design-grading>
28. Katie Novak. What are the UDL Guidelines? [Електронний ресурс]. URL: <https://www.novakeducation.com/blog/what-are-the-udl-guidelines>
29. Katie Novak. What is Universal Design for Learning (UDL)? [Електронний ресурс]. URL: <https://www.novakeducation.com/blog/whatisudl>
30. Katie Novak. Why UDL? [Електронний ресурс]. URL: <https://www.novakeducation.com/blog/why-udl>
31. Ken O'Connor. A Repair Kit for Grading: 15 Fixes for Broken Grades. Pearson. 2010, 176 pp. [Електронний ресурс]. URL:

https://www.amazon.com/Repair-Kit-Grading-Assessment-Institute/dp/0132488639#detailBullets_feature_div

32. Kennedy M. J., Alves K. D., Rodgers W. J. Innovations in the delivery of content knowledge in special education teacher preparation. Intervention in School and Clinic. Advance online publication. 2015. [Електронний ресурс]. URL: <https://ouci.dntb.gov.ua/en/works/45zerr3l/>

33. Meyer Gordon, Rose Gordon. Universal Design for Learning: Theory and Practice. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.cast.org/news/2022/read-universal-design-learning-udl-theory-practice-free-clusive>

34. Mohawk College. (n.d.). Rubrics and UDL. Mohawk College. Retrieved April 26, 2022, [Електронний ресурс]. URL: <https://www.mohawkcollege.ca/employees/centre-for-teaching-learning/universal-design-for-learning/universal-design-for-0/rubrics>

35. Nguyen, N. (2021, December 3). Feedback and universal design for learning. [Електронний ресурс]. URL: <https://feedbackfruits.com/blog/feedback-and-universal-design-for-learning>

36. OCALI. (n.d.). UDL and Rubrics webinar: Rubrics in UDL to Support Learners. OCALI. Retrieved April 26, 2022, [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ocali.org/project/udl-rubrics?t=0h12m58s&autoplay=true>

37. Sadler P., Good E. The Impact of Self and Peer-Grading on Student Learning. Educational Assessment. 2006. . [Електронний ресурс]. URL: https://www.researchgate.net/publication/248940862_The_Impact_of_Self_and_PeerGrading_on_Student_Learning#:~:text=Those%20students%20who%20corrected%20their,%3B%20peer-grading%20does%20not.

38. Scott, L., & Temple, P. (2017). A conceptual framework for building UDL in a special Education distance education course. [Електронний ресурс]

Документ підписаний за допомогою КЕТ на ресурсі rarefless.com.ua наступними особами: КАБАНЕЦЬ МАРІНА МИКОЛАЇВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:23, КАРАЛКІНА ГАННА ВАДИМІВНА ФІЗИЧНА ОСОБА 23.12.2024 22:18

URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1133749>

39. Six principles of IDEA: The Individuals with Disabilities Act/ Cited 2012, 28 May [Electronic resource]. URL: <https://www.askresource.org>
40. Todd Rose. The End of Average: How We Succeed in a World That Values Sameness. – United States: HarperCollins, 2016 – 256 p.
41. Todd Rose at TEDx. The Myth of Average. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=4eBmyttcfU4>
42. Tom Thibodeau. UDL: Designing Multiple Means for Engagement. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.novakeducation.com/blog/udl-providing-multiple-means-for-engagement>
43. Tomlinson, C. A. (2000a). The Differentiated Classroom: Responding to the Needs of all Learners. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development
44. U.S. Bureau of Labor Statistics. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.bls.gov>

ДОДАТОК А

Універсальний дизайн для навчання Universal Design for Learning

RECOGNITION NETWORKS:
THE **WHAT** OF LEARNING

Мережі розпізнавання

Що?

Як ми збираємо факти та відносимо до певної категорії побачене, почуте, прочитане. Розпізнавання букв, слів, чи наприклад авторського стилю.

Забезпечувати кілька способів
представлення

STRATEGIC NETWORKS:
THE **HOW** OF LEARNING

Стратегічні мережі

Як?

Задачі планування та виконання завдань. Як ми організовуємо та виражаємо свої ідеї. Написання творів чи розв'язування задач з математики.

Забезпечувати кілька способів
вираження та діяльності

AFFECTIVE NETWORKS:
THE **WHY** OF LEARNING

Афективні мережі

Навіщо?

Як зацікавити та мотивувати учнів. Як їх завантажити посильними та цікавими задачами.

Забезпечувати кілька способів
залучення

ДОДАТОК Б

РЕКОМЕНДАЦІЇ З УНІВЕРСАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ ДЛЯ НАВЧАННЯ

Забезпечити кілька варіантів

ЗАЛУЧЕННЯ ТА АКТИВІЗАЦІЇ*Зосереджені, мотивовані студенти***Само-регуляція**

- + Заохочувати очікування та переконання, що оптимізують мотивацію
- + Сприяти розвитку особистих навичок та стратегій подолання стресу
- + Розвивати самооцінювання та рефлексію

Підтримка зусиль та наполегливості

- + Посилити значущість мети та цілей
- + Урізноманітнювати вимоги та ресурси для оптимізації викликів
- + Сприяти співпраці та створенню спільноти
- + Збільшувати зворотній зв'язок, орієнтований на майстерність

Підвищення зацікавленості

- + Оптимізувати індивідуальний вибір та автономність
- + Оптимізувати значущість, цінність та автентичність
- + Мінімізувати загрози та відволікання

Забезпечити кілька варіантів

ПРЕДСТАВЛЕННЯ ТА ПОДАННЯ*Винахідливі, освічені студенти***Розуміння та усвідомлення**

- + Активувати чи надати фонове знання
- + Наголосити на шаблонах, критично важливих параметрах, великих ідеях та взаємозв'язках
- + Сприяти обробці, візуалізації та опрацюванню інформації
- + Максимізувати перенесення та узагальнення

Мовне, математичне та символічне вираження

- + Роз'яснити глосарій та систему позначень
- + Роз'яснити синтаксис та структуру
- + Забезпечити розуміння тексту, математичних записів та символів
- + Підвищувати міжмове розуміння
- + Ілюструвати з використанням кількох медіа

Сприйняття та усвідомлення

- + Пропонувати можливості вибору типу показу інформації
- + Пропонувати альтернативи для звукової інформації
- + Пропонувати альтернативи для візуальної інформації

Забезпечити кілька варіантів

ДІЙ ТА ВИРАЖЕННЯ*Стратегічні, цілеспрямовані студенти***Виконавчі функції**

- + Сприяти відповідному визначенню цілей
- + Підтримувати планування та розробку стратегії
- + Підсилювати можливості моніторингу прогресу

Вираження та комунікація

- + Використовувати різні медіа для комунікації
- + Використовувати різні інструменти побудови та композиції
- + Нарощувати майстерність різними рівнями підтримки практики та продуктивності

Фізичні дії

- + Змінювати методи реагування та навігації
- + Оптимізувати доступ до інструментів та допоміжних технологій

ДОДАТОК В

Залучення

- Надавайте студентам можливість приймати **рішення**, робити **вибір**
- Чітко повідомляйте студентам **доречність** теми
- Пропонуйте **поради** щодо підтримки мотивації
- Надавайте **різноманітні ресурси**
- Заохочуйте **самооцінювання**, використовуючи чек-листи та рубрики
- Пропонуйте **різноманітні** завдання
- Забезпечуйте можливості **зворотного зв'язку**, само-рефлексії, взаємного оцінювання, коментарів викладача

ДОДАТОК Г

Вираження

- Дозволяйте використовувати технології, ресурси та інструменти для **вираження та демонстрування знань**
- Надавайте студентам **вибір** у тому, як вони виражають свої знання, або як вони можуть засвідчити досягнення чи перевищення стандартів
- Надавайте **зворотній зв'язок** в процесі роботи
- Допмагайте студентам **рефлексувати** щодо свого навчання та оцінювати вибір, який вони роблять стосовно вираження своїх знань
- Надавайте поради щодо того, як **організовувати діяльність**

